

STM 1983

Den åhlströmska sångrepertoaren 1789 – 1810

Av Martin Tegen

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

Den åhlströmska sångrepertoaren 1789 – 1810

Av Martin Tegen

Översikt

1.

Det finns inom den svenska diktningen och musiken en grupp visor och sånger som kan kallas den "åhlströmska sångrepertoaren". Det rör sig om de sånger som publicerades av Olof Åhlström med början år 1789. Jag följer här utgivningen till 1810, då en ny period tar sin början inte bara politiskt utan också kulturellt genom romantikernas genombrott (se Schück & Warburgs periodindelning).

Visan som diktgenre var naturligtvis inte ny i Sverige när Åhlström började sin utgivning. Tvärtom är det svenska 1700-talet fyllt av visor av kända och okända författare. Till de kända hör namn som Dalin, Nordenflycht, Tilas, Elers och Bellman, den flitigaste och originellaste av dem alla. Många visor publicerades som skillingtryck, varav närmare tre tusen finns bevarade från 1700-talet (Jonsson s. 603). De innehåller nästan aldrig melodier, på sin höjd melodihänvisningar, som gör det möjligt att i någon mån rekonstruera musiken till texterna (se Jersild). En stor mängd visor återfinns i handskrifter, som de stora samlingarna av Wallen från 1760-talet och Völschow från 1780-talet (se Hillbom), och ibland återfinns där melodier eller melodihänvisningar. Bellmans stora produktion är den som främst varit föremål för forskarnas intresse, och forskningsresultaten återfinns främst i standardupplagan av Bellmans skrifter (SU), som hittills utkommit med tretton band (1921–1980).

Om man riktar uppmärksamheten på det begränsade område som utgörs av *tryckta* samlingar av visor och sånger, omfattande *både* text och musik, så visar det sig att Sverige kommer ganska sent jämfört med den europeiska utvecklingen. Vi kan som en illustration betrakta produktionen i Tyskland, uttryckt i några siffror, grundade på Friedländers förteckningar (Bd I:1 s. 1–62).

Tabell 1.

Decennium	Antal sångsamlingar (med musik)
1730-talet	7
1740-talet	22
1750-talet	45
1760-talet	64
1770-talet	107
1780-talet	229
1790-talet	317

Antalet sånger är åtminstone det tiodubbla gentemot dessa siffror, eftersom varje samling innehåller flera sånger, ofta 6, 12 eller 24. Denna rika och mångskiftande produktion förutsätter en ganska bred publik, i första hand den litterata, köpkraftiga och klavérägande borgerliga medelklassen, säkerligen också en del av den "aristokratiserade storbourgeoisien", för att använda Reblings term (s. 9ff.), och för den delen också den förborgerligade lägre aristokratien. Dessa befolkningsgrupper nådde under 1700-talets lopp betydande storlek på kontinenten, och för deras familjära underhållning var visan en väl anpassad form. En del av repertoaren spred sig antagligen också till icke klavérägande samhällsskikt. Många texter och melodier är nämligen av en påtagligt folklig karaktär, även om den av JAP Schulz proklamerade "folktonen" (*Lieder im Volkston*, från 1782) i princip är en borgerlig företeelse. Den borgerliga emancipationen under 1700-talet är nämligen – på det ideologiska planet – inte bara förknippad med de strömningar som kallas upplysning, realism och förromantik utan också med en viss identifikation med "folket" (se *Französische Aufklärung*). På visans område tar sig detta många uttryck, alltifrån den robusta skämtvisan till den romantiska stämningsvisan. Många nyskrivna och nykomponerade visor i folkton fick stor spridning och kunde till och med senare upptecknas som folkvisor.

Den svenska produktionen av motsvarande slag – alltså tryckta vissamlingar med musik – ter sig mycket mager vid en jämförelse med den kontinentala. Hinrich Philip Johnsen avsåg förmodligen att inleda en svensk visproduktion av detta slag med sin samling av år 1754, tillkommen i samarbete med Tankebyggarorden (se Nordenfelt-1976 och 1982). Här är det närmast fråga om en vistyp som ger uttryck åt det borgerligt-aristokratiska bildningsidealet. Det dröjde 35 år innan ett nytt försök gjordes genom Åhlström, nu med ett både breddat och förändrat innehållsligt syfte. Detta innebär ingalunda att visdiktningen förstummades. Den var tvärtom livlig, men de nya texterna "lämpades" till melodier hämtade från kontradanser, menuetter, marscher, franska sångspel eller andra kända melodier. Även den störste visdiktaren under denna tid, Carl Michael Bellman, satte för det mesta sina texter till redan existerande melodier. Åhlström hade framgång med sin sångutgivning. Det borgerligt präglade skikt han vände sig till var bredare och mera mottagligt än några decennier tidigare. Dessutom förde Åhlström en klok utgivningspolitik, grundad på brett urval och god kvalitet både i fråga om text och musik.

Innan vi går närmare in på detta kan det vara av intresse att ge en kortfattad översikt över Åhlströms publikationer. Han hade redan tidigare under 1780-talet sysslat med utgivning av noter, dock främst instrumentala verk. År 1788 skaffade sig Åhlström ett kungligt monopol på musiktryck, vilket undanröjde all konkurrens. Monopolet upphörde delvis år 1818 och helt några år senare. I följande förteckning upptas publikationerna under gustaviansk tid, alltså fram till år 1810, men också sångsamlingar utgivna före monopolet.

Tabell 2.

Tryck- år	Samling	Antal sånger	Tryck- år	Samling	Antal sånger
	Samlingar utgivna före Åhlströms monopol		1796	Skaldestycken (del V)	16
1754	Johnsen: 24 oder		1797	Skaldestycken (del VI)	19
1768	Gustaviade (dikt av Brander. olika tonsättare)		1797	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 9)	10
1783	Bacchi Tempel (Bellman)		1798	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 10)	7
1784	Bacchi Hand-Bibliotheque (Kexel)		1798	Skaldestycken (del VII)	15
	Samlingar på Åhlströms "Kongl. Privilegierade Nottryckeri"		1799	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 11)	8
1789	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 1)	11	1800	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 12)	4
1790	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 2)	14	1800	Skaldestycken (del VIII)	16
1790	Fredmans epistlar (Bellman)	82	1801	Skaldestycken (del IX)	18
1791	Fredmans sånger (Bellman)	65	1801	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 13)	3
1791	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 3)	13	1802	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 14)	13
1792	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 4)	9	1802	Skaldestycken (del X)	16
1792	Glada Qväden (Elers)	51	1803	Skaldestycken (del XI)	19
1792	Kraus: Fiskarstugan (Bellman) (viscykel)		1803	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 15)	8
1793	Humoristen (Bergstedt)	16	1804	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 16)	4
1793	Skaldestycken satte i musik (del I)	17	1804	Skaldestycken (del XII)	15
1793	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 5)	19	1805	Skaldestycken (del XIII)	16
1794	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 6)	10	1805	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 17)	4
1794	Skaldestycken (del II)	19	1806	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 18)	7
1795	Skaldestycken (del III)	23	1806	Skaldestycken (del XIV)	14
1795	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 7)	10	1807	Skaldestycken (del XV)	16
1796	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 8)	12	1807	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 19)	5
1796	Skaldestycken (del IV)	18	1808	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 20)	7
			1809	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 21)	5
			1809	Skaldestycken (del XVI)	15
			1810	Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 22)	7
				Summa sånger	678

Jag har satt den senare tidsgränsen för min undersökning vid 1810, trots att Åhlström fortsatte sin utgivning av både Musikaliskt Tidsfördrif (förkortat: MT) och Skaldestycken satte i musik (Sk) under ytterligare en följd av år. Detta motiveras mindre av den politiska gräns som brukar dras vid året 1809, utan mer av att visdiktningen successivt kom in i nya banor med författare som Tegnér, Wallin, Geijer, Atterbom och andra fosforister och göticister. Åhlström engagerade sig föga i denna nya diktning, och hans publikationer blev därför allt mindre representativa. Med 1810-talet började nya samlingar som Poetisk kalender och Iduna att utkomma, och visorna i dessa angav en ny riktning. De var dock till en början beroende av Åhlströms nottryckeriprivilegium för sina musikbilagor.

I det följande behandlar jag inte alla visor och sånger i de åhlströmska publikationerna. De kända Bellman-samlingarna har jag utelämnat. Däremot har jag tagit med ett urval sånger, publicerade i MT och hämtade från sångspel och

operor. Det gäller sådana sånger som ställer måttliga krav på de utförande och därför kan antas ha jämförts med andra sånger och visor i hemmens musicerande. Stora och virtuosa arior, som ju också förekommer i MT, har således ej medtagits.

Man får något olika siffror på antalet sånger i min undersökning beroende på hur man räknar. I Tabell 2 räknas alla sånger "maximalt", dvs två sånger med samma text men olika musik räknas som två sånger, och likaså två sånger med samma musik men olika text. I Tabell 3 anges antalet sånger enligt tre olika beräkningsgrunder, dels antalet visor och sånger med olika texter, dels med olika musik, dels med olika text eller musik. I tabellerna upptas inte de bellmanska publikationerna (epistlarna, sångerna, Fiskarstugan).

Tabell 3.

	Antal sånger med olika texter	med olika musik	totalt
Musikaliskt Tidsfördrif (årg. 1–22)	167	190	190
Skaldestycken (del I–XVI)	267	264	271
Glada Qväden (1792)	51	41	51
Humoristen (1793)	16	16	16
Övriga	7	7	7
Summa	508	518	535

I den följande översikten behandlas de 512 sånger som trycktes i Musikaliskt Tidsfördrif, Skaldestycken och Glada Qväden.

De sju sångerna i gruppen "Övriga" ingår inte i de förut nämnda åhlströmska publikationerna, utan utgörs av separata tryck eller musikbilagor som kommit till min kännedom. Gruppen omfattar två sånger av Uttini (se Förteckningen), tre av Åhlström ("Ingrid! Hvad befaller", "Långt från dessa berg", "Om jag bland"), en av Kraus ("Du vår välgörare") och en av Vogler ("O Du! som lugnet"). Humoristen (1793) omfattar 16 visor med texter av Bergstedt, varav åtta har egna tryckta melodier, medan resten har försetts med olika sorters hänvisningar.

2.

För att rätt förstå Åhlströms insats är det nödvändigt att skilja mellan begreppen timbre-visa respektive nykomponerad visa. Fehrman övertar den franska termen timbre, som är beteckningen för en melodihänvisning ovanför en nyskriven vis-text. Med en viss utvidgning av begreppet kan man också tala om timbre-visan, som den vistyp som skrivs till en redan existerande melodi. Detta var den vanliga metoden för Bellman och hans samtida i Sverige. Av de 82 melodierna i Fredmans Epistlar är ca 25 menuetter, ett dussin kontradanser och lika många marscher. Bellmans lyhördhet gentemot de musikaliska fraserna är dock så stor, att de färdiga visorna inte uppvisar några störande skarvar. Tvärtom är språket på ett

smidigt och naturligt sätt anpassat till melodiföringen och Bellman har ibland också gjort justeringar av timbre-melodierna (se Massengale). Men Bellman var ingalunda ensam om timbre-visans metod. C.M. Völschow samlade under 1780-talet inte mindre än 1.875 visor, varav ungefär hälften är av Bellman, och nästan alla av dessa torde tillhörda timbre-visans typ. (Samlingen har nyligen undersökts av Hillbom). Men Bellman anknyter i princip till samma typ av visdiktning som Olof Dalin, Johan Elers och en mängd andra rimsmeder och tillfällesdiktare gjorde. En känd melodi fick göra tjänst som ett slags versmönster, som hjälpte skalden att forma sin text. I Frankrike var denna metod så vanlig att man använde sig av särskilda timbre-samlingar med en mängd melodier. Berömdast är Pierre Cappelles "La Clé du Caveau" med sina över tusen melodier (1811, se Fehrman s. 23).

Timbre-visans fördelar är uppenbara. Den använder en lättfattlig, ofta välkänd melodi, gärna av danskaraktär. Dess nackdelar hänger samman med 1700-talstonsättarnas växande känsla för affektskildring. En timbre-melodi är ofta affektmässigt neutral i förhållande till texten. Melodin är en bärare av texten, men den ger ofta inte uttryck för någon grundaffekt i dikten. Liksom en rad författare på kontinenten från 1770-talet allt mer skriver dikter med en förromantisk ton eller stämning, så vill också sångtonsättarna i sin musik ge uttryck åt diktens grundstämning eller förstärka någon viss känslotendens. Man vill i visorna allt mer gå ifrån karaktären av dansmelodi och man tar som förebild framför allt de franska sångspelens sånger och arietter, där tonsättare som Grétry även i dessa mindre former bemödar sig om att uttrycka affekter. Det uppstår ett nytt visideal, den nyskrivna och specialkomponerade visan. I den enkla visformen skulle man också kunna skönja något av konstmusikens stämnings- och affektskildring. I Tyskland diktade Goethe, Claudius, Bürger och andra vistexter i denna nya anda, ett slags förening av folkdikt och konstdikt, och tonsättarna följde efter: Johann André, Reichardt, Schulz m.fl.

I Sverige uppmärksammades de nya förromantiska riktningarna kanske främst av Kellgren, även om hans utgångsläge var det klassiskt behärskade. Kellgren hade en kulturellt ledande roll i Stockholm, bland annat som en av redaktörerna för Stockholms Posten, hans viktigaste språkrör. Medredaktören hette Johan Petter Lenngren, som sedan 1780 var gift med skaldinnan Anna Maria Malmström. Året innan (1779) hade Olof Åhlström gift sig med Lenngrens syster Hedvig Charlotta, och han kom därigenom att tillhöra den Kellgren-Lenngrenska kretsen.

Men den avgörande impulsen kom troligen genom Joseph Martin Kraus. Han hade sommaren 1780 fått ett kungligt uppdrag att komponera en operatext av Kellgren, Proserpin. Verket kom också till uppförande på Ulriksdal 1781, varefter Kraus och Kellgren inledde ett nytt samarbete med operan Aeneas i Kartago. Arbetet avbröts av den studieresa, som Kraus företog från oktober 1782 till november 1786, fyra år fyllda av glädjeämnen och besvikelser, en mängd kontakter med tyska musiker och till slut nästan två år i ensamhet i Paris (se Leux-Henschen).

När Kraus åter inträdde i den Kellgrenska kretsen hade han grundligt lärt

känna den tyska visrepertoaren, och han hade själv tonsatt en rad sånger, bland annat tolv dikter av Claudius (se Bungardt). I Sverige kom han i kontakt med Bellman och tonsatte dennes Elegi över sonen Elis, som avlidit 1787. Därefter följer sex andra kompositioner av Bellman-texter, bland annat en klagosång över Mozarts död, men också den glada viscykeln Fiskarstugan (Mörner 1976). En kantat till en kyrkoherdeinstallation år 1790 utgör ännu ett prov på samarbetet Bellman-Kraus (se SU XII). Det intressanta är nu att konstatera att de svenska tonsättarna inte bekymrade sig om att tonsätta visor förrän efter Kraus återkomst från kontinenten. Johan Wikmansons första sånger är daterade år 1789 (Mörner 1952, s. 218). Inte heller Åhlström började, så vitt man kan bedöma, komponera visor eller sånger förrän detta år. De enda nykomponerade visorna före 1789 skrevs för sångspel av Stenborg och Zander efter franska mönster. Även Haeffner och Palm tycks ha inspirerats till viskomposition först i samband med att Åhlström började med sina publikationer. Kraus var den enda som redan hade sysslat med detta slags komposition och som dessutom var väl insatt i de litterära och estetiska diskussionerna. Han fick inte mycket tid över i Sverige för sångkomposition på grund av sitt hovkapellmästarskap och sin vacklande hälsa, men han påverkade Åhlström att lämna sin dittillsvarande instrumentala inriktning och satsa på visor och sånger för en bredare allmänhet. I det syftet skaffade Åhlström sitt musiktryckarmonopol år 1788 (med hjälp av ett intyg från Kraus) och startade Musikaliskt Tidsfördrif efter mönster av några tyska musikaliska periodika (Wiberg s. 96f.).

Man bör kanske se detta ibland kritiserade monopol mot bakgrunden av tidens tryckfrihetsförordningar. Gustaf III hade här en förhållandevis liberal inställning fram till 1785, från vilket år det krävdes kungligt privilegium att utge dagblad och veckoskrifter. Efter Gustaf III:s död skärptes censuren successivt och även importen av tryckalster försvårades. Först 1810 återinfördes en tryckfrihet av liknande slag som uppnått år 1766, och från 1812 rådde en vidsträckt tryckfrihet, vars enda viktigare inskränkning var teatercensuren. Under de "hårda åren" var det ingen avundsvärd syssla att utge publikationer med dikter av olika slag, som lätt kunde väcka hovkanslerns misshag. Åhlström fick göra försiktigheten till en dygd och det är först efter 1810 som han får en verklig konkurrens från andra håll.

Trots den påtvingna försiktigheten lät dock Åhlström trycka en ganska bred och varierad repertoar av sånger. Han kostade till och med på sig att publicera två franska revolutionssånger, "Ça ira" och "Marseljäsen" (MT 1793), försiktigtvis dock utan text. Ännu mera vågat bör det ha varit att år 1798 låta trycka Mezgers "Bataille de Fleurus", en stridsskildring där återigen Marseljäsen uppträder.

Det är sannolikt att också en annan omständighet medverkade till Åhlströms beslut att satsa på nykomponerade sånger. Kellgren hade successivt genomgått en utveckling mot en mer romantisk (förromantisk) inställning. Han fick därigenom också en ökad förståelse för musikens roll som affektskildrare och en gynnsammare inställning till den nykomponerade förromantiska sången och samtidigt en mer reserverad inställning till timbre-visan. Även Bellman var ju på väg i samma riktning under sina senare år och komponerade själv några melodier, som den

stämningsfulla "Fjäriln vingad". När nu Kraus återkom från Tyskland med sina nya erfarenheter på sångkompositionens område, när han började komponera Bellman-texter, när han fann likartade idéer hos Kellgren, när Kellgren "försonades" med Bellman och skrev sitt berömda företal till Epistlarna (1790), så är det inte underligt att också Åhlström lät sig påverkas. Det finns tecken på detta även i publikationerna. 1790 trycktes anonymt Kellgrens egen tonsättning av "Du som af skönhet och behagen" i MT, ett gluckiserande försök till ädel känslsamhet. Och efter Kellgrens död trycktes Gleismans patetiska klagan till Silverstolpes ord (MT 1795):

Se, obeliken grusas –
en Kellgren dör.

Detta är – i varje fall under 1790-talet – den enda sången som Åhlström publicerade över en namngiven persons död.

Antalet Kellgren-dikter är dock inte stort i de åhlströmska publikationerna. Det var i stället Anna Maria Lenngren som fick leverera de flesta texterna under 1790-talet, men hennes stilkänsla står ju på samma nivå som Kellgrens. Det är tydligt att Åhlström i stort sett undvek de alltför schablonartade och amatörmässiga vistexterna, men han tog inte heller upp de burleska och grovkornigt folkliga texter som var vanliga i timbre-repertoaren. Han närmar sig i stället den ibland ironiska, ibland förromantiska visan, sådan den formats av Kellgren, Lenngren och Franzén. Sedan Lenngren blivit sparsam på bidrag vände sig Åhlström till andra diktare som skrev i samma anda, exempelvis Charlotta Cederström (se SBL), Valerius och Choraëus. Genom kontakten med dessa diktare utvecklades också Åhlström, Gleisman, Byström och Palm till utmärkta, ibland mästerliga tonsättare på den förromantiska sångens område.

3.

Norlind har tidigare tecknat en bakgrund till den åhlströmska sångutgivningen, framför allt genom att undersöka Åhlströms biografi och genom en översikt över visdiktingen under 1700-talet, särskilt i Tyskland, Danmark och Sverige. Han sammanfattar de ämnen som behandlas i den svenska repertoaren på följande sätt:

Sällskapspoesin omfattade flera andra arter än dryckessången. Man hängav sig åt natursvärmeri, sjöng om blommor och fågelsång, tecknade lantlivets alla behag, målade trevna hemidyller, jollrade och lekte med barnen, skildrade den ljuva känslan att göra gott bland de fattiga. (Norlind s. 37)

Detta ger en något skev bild av repertoaren. Framför allt överdrivs här den sentimentala och idylliserande självbelåtenheten. Den finns förvisso här och där, men den uppvägs av andra drag, framför allt den satiriska tonen hos Lenngren. Det finns därför anledning att gå litet närmare in på ämnena för dessa sällskapsvisor och sånger.

Dryckesvisan är, som Norlind antyder, en av de mest gouterade genrerna. Fehrman har skisserat bakgrunden till Bellmans bacchanaliska diktning och speciellt berört den franska 1700-talsvisan. Bellman odlade framför allt dryckesvisan i dess parodiserande utformning, medan den åhlströmska repertoaren för det mesta håller sig till en mera borgerlig och anständig miljö, även om det inte alls saknas uppsluppna tonfall. Bacchus och drickandet är sällan det enda föremålet för visan. Ofta kopplas vindrickandet till den glada vänskapliga eller familjära kretsen, och vänskapen och bålen hyllas i lika grad. I andra visor sammanbinds Bacchus med Fröja eller kärleken i ordalag som kan vara både glada och frigjorda, och det är denna diktning som framför allt kan göra anspråk på benämningen anakreontisk. Men det förekommer också att vänskapen hyllas utan några bacchanaliska bitoner. Och det finns naturligtvis också en rad visor och sånger om kärleken och förälskelsen i dess olika schatteringar, utan att vinet eller Bacchus nämns. Dessa innehållsliga grupper utgör typiska inslag i viserepertoaren. Även om det finns diverse gränssfall, så kan man ändå dela in repertoaren efter dessa kriterier.

Sångernas ämne	Antal sånger
(a) Vänskapen	24
(b) Vänskapen och Bacchus	66
(c) Kärleken och Bacchus	46
(d) Kärleken	78
	214

Tillsammans utgör dessa visor 214 stycken av 512 eller ca 42 %.

(a) De renodlade vänskapsvisorna utgör den minsta gruppen (24). Ibland hyllas vänskapen på kärlekens bekostnad, som i en av Johan Elers' dikter:

I kärlek ger man väl sin hand,
i vänskap både hand och hjärta.

(”Om vänskap är” till melodi av Stenborg). I andra visor betonas hur kärleken är som en dröm, medan vänskapen är det som består (”Ibland, då” av okänd författare till Åhlströms musik), eller hur kärleken bara efterlämnar smärta i motsats till vänskapen (”Kärlek som” av Elers till Palms melodi, även ”Nej bättre” av okänd förf. till Haefners musik).

(b) I en betydligt större grupp (66) hyllas vinet och vänskapen, Bacchus och den glada samvaron. Nyanserna i dessa epikureiska dikter ges av förhållandet till måttligheten, men också till social karriär med mera. Måttfullt och städat går det till i ”Skilj dig” av okänd förf. till Åhlströms musik:

Gläds med den glada; ej nöjet försaka,
är ju en del utav ömhetens lag:
varföre ej av den nektaren smaka
himlen förunt att ge livet behag?
Njut blott försiktigt de gåvor du fått,
vishetens lära du då har förstått.

Även Franzén-Lithanders studentvisa – vår äldsta studentvisa? – manar i stort

sett till måttlighet. I andra sånger blir drickandet en form av eskapism undan världens orättvisor (”Närtil” av anonyma upphovsmän):

När den förtärda bonden klagar
vid foten av det solta slott,
där plundrarn stinn av goda dagar
beler hans klagan och hans lott,
när trotsig av att aldrig ömma
han skövlar bland en nödställd hop;
då drickom bröder för att glömma
hans rikdom och hans bönders rop.

Verser som dessa har troligen ibland blivit orättvist bedömda. Den cyniska bekymmerslösheten kan i åtskilliga fall ha varit ett sätt att uttala sin medkänsla för de förtryckta, men under skenet av en fridfull och ofarlig eskapism. Böök berättar i sin Valerius-biografi (s. 22, 27, 39 et passim) om två dikter av intresse i detta sammanhang. Den ena heter ”Tålamodet” (och sjöngs till samma musik som Åhlströms ”Lilla Clara”) och upphöjer konsten att uthärda till ett ideal – det är även den ”förtryckte negerns” sista skatt och maktresurs. Några år senare (1807) skrev Valerius ”Mannastyrkan” som var starkt kritisk mot regeringen. Dikten spreds i avskrifter, fick en mindre belöning av Svenska Akademien, men trycktes inte förrän 1831. Att glömma ”bönders rop” kunde därför vara en omskrivning för att inte glömma. Åhlström var för övrigt själv bondson.

Flera visor varnar för Astrilds pilar, dvs. kärleken och dess obeständighet och besvikelser. Det är bättre att dricka med glada vänner. Till en marschmelodi, som främst blivit bekant genom Bellmans text ”Stolta stad” (Epistel nr 33), diktar Elers, i bättre överensstämmelse med melodins karaktär:

I gevär!
Vem är där?
En vingader Gud,
med ordres och med bud:
Ifrån Bacchus, patron!
Giv nu akt! Bataljon! ---
Ladda fort. ---
Det är gjort ---
Tänk Astrild beväpnad står nu för vår port.
Marsch! – gå på ---
Bussar! – stå ---
Låt skott och salvor gå ---

Ibland lämnas all måttfullhet åt sidan: dricka är bättre än att kriga eller älska:

För ärans lust så mången föll,
av kärleken så mången brändes;
blott vinets törst en eld behöll,
som genom släckning återtändes.
(”Låt hvar en” av Valerius-Åhlström).

(c) En något mindre grupp (46) kan räknas till de anakreontiska sångerna, dvs. hyllningar till Bacchus och Fröja, vinet och kärleken, ibland stegrat till dryckenskap och älskande:

Point de tristesse:
passons nos jours
dans les amours
et dans l'ivresse,
buvons sans cesse,
aimons toujours
le vin, la tendresse:
convives, maitresse
m'invite à jouir.

Melodin av Kraus är lika enkel och glad som en annan 3/8-melodi av Åhlström med samma uppsluppna budskap ("Så priset"). Där prisas handen, som är så bra att ge handslag med, att hjälpa älskande att förklara sig och att föra drycken till munnen. Tänk om vi inte hade händer:

Och att på kalaset ta glaset med tån,
tänk, vilken besvärlig manöver!
Ett ben blott att vila sig på, i den mån
man till och med fyra behöver.

En aning måttfullare är tonen i en del visor som besjunger vinet och flickan, som givits oss av världens skapare. "Jorden, af Skaparen" med musik av Wikmanson avslutas med sammanfattningen:

Till dyrkan för kärlek, allt levandes mål,
vi dricke, båd hustrur och flickor, er skål.

I samma anda skrev Franzén sin genom hela 1800-talet sjungna "Sörj ej" (med musik av Åhlström):

Klinga med roliga
vänner i lag.
Tryck den förtroliga
handen i dag.
Kanske du den
aldrig mer trycker:
Härjaren rycker
brud ifrån brudgum, och vän ifrån vän.

En särställning intar Anna Maria Lenngrens Lovsång till Bacchus ("Bröder se bålen"), som tycks vara diktad för skaldevännerna:

Vinet i tankarna dristighet föder,
sätter vår bildning i gladare skick –
vad bleve av våra rimmande bröder,
om han som oftast ej ropade: drick!

Bacchus hyllas i alla avseenden: han befrämjar vänskap och kärlek, han ger gubben livlighet och skulle ge världen fred:

Konungar jämt skulle leva i sämja,
om blott, som oftast, de tömde en bål.

Kanske var Kraus den första som tonsatte dikten. I varje fall var det hans livliga, enkla melodi som först publicerades (MT 1790). Men redan den 20 juli 1789 hade Wikmanson daterat sin tonsättning, som också publicerades, men till en nyskriven

text ("Fordom var", MT 1789). (Mörner 1952, s. 218, 225). I MT 1791 trycktes ytterligare två tonsättningar av samma dikt, dels av Stenborg, dels av en "musik-älskare". Några år senare trycktes ännu ett par, dels av Åhlström (MT 1797), dels av Du Puy (Sk VI). Sammanlagt finns alltså sex tonsättningar av dikten, och man anar att den var ett stående inslag vid den lenngrenska kretsens sammankomster.

(d) Den största av de förut nämnda grupperna är visorna och sångerna om kärleken (78 stycken). Medan alla dryckesvisor har strofiskt formad musik, så förekommer här några genomkomponerade sånger. Märkligast är den långa "lyrisk monologen" Lydia och Arist ("Sällhet! jag sökte dig"), som saknar tonsättarnamn. Norlind (s. 51) hänvisar till Forssmans referat om striden mellan Haeffner och Valerius angående tonsättarskapet. En tredje möjlighet antyds i Beskows memoarer (s. 68f.), nämligen att Haeffner sammanställt musiken med hjälp av fragment som Kraus lämnat efter sig, och att han sedan bett Valerius skriva orden. Scenen uttrycker, med hjälp av mycket omväxlande musik, saknaden efter den döda älskade. Kortare och enhetligare, men ändå genomkomponerade, är en sång av Kraus, som uttrycker glödande kärlek ("Ödet skulle"):

Med så mycket ömt som detta hjärtat har,
ej någon älska kan och ingen älskat har:
mitt väsend hör dig till, jag äger intet kvar.

och en av Byström, som anförtror den tröstande gitarren sin kärlekssmärtan ("Ma gitarre"). Även på detta område kan impulser ha kommit från Kraus. Bland hans sånger finns också några av typen "lyrisk monolog", framför allt "Skulda winkt" (Der Abschied) och "Svallhaf, brustna djup" (Ynglingarne), båda tryckta postumt i hans *Airs et chansons* (1797).

Men de allra flesta sångerna är strofiska visor. De handlar om kärlekens olika faser. Först kommer den ljuva förälskelsen. Lenngren beskriver den genom att skildra Nannas känslor inför fåglarna i buren:

Vet ej just att skäl sig ge
varför hennes kinder brinna,
varför hon så ljuvt skall finna,
att två fåglars lekar se.

Det finns två tonsättningar av dikten ("Nannas siska" av Palm och Åhlström). Palm ger texten en pastoral prägel, medan Åhlström illustrerar med en smula fågelkvitter. En likartad idé och ännu mer fågelkvitter, fast bara i efterspelet, finns i Franzén-Åhlströms "Jag har i kojan".

Något längre har kärleken hunnit i andra visor, där det uppenbart är fråga om oblandat lycklig kärlek, som i Valerius-Himmers visa, som börjar:

Jag älskar dig så mycke så,
att det kan aldrig bli beskrivet:
och jag upprepar det ändå
i varje ögonblick av livet.

Även den äktenskapliga kärleken kan ibland vara livet ut, konstaterar en något moraliserande visa av anonyma upphovsmän ("Förn rosens blad"):

Ack! dubbelt säll den man vars hjärta brunnit.
som ung och öm, vid älskad makas bröst.
och som, då han sin levnads afton hunnit,
i samma famn av vänskap njuter tröst!

Men en hel del visor handlar också om hopplös kärlek, besvikelser i kärlek, den ena partens glömska, ensamhet och saknad, klagan vid den älskades grav. I några fall tar man humoristiskt på ämnet, som när Valerius håller auktion på sitt hjärta ("Hvem vill ha" med musik av Palm). Damerna bjuder med diverse villkor:

*Slå för mig, hörs Leda säga,
flyktig, yr och lätt;
Ej för nyttan, men att äga
samlingen komplett.*

...

*Änkan ropar: jag vill ta det,
stort är mitt behov;
men förlåt mig, får jag ha det
några dar på prov?*

I andra sånger är det fråga om yttersta besvikelse, som i en anonym text ("Dystra skog"), tonsatt av både Lorenzen och Åhlström:

*Sen en trolös mig bedragit,
lönt min kärlek med förakt.
ur min håg den värld jag slagit
som för oskuld snaror lagt.*

4.

De resterande sångerna är av mångahanda slag. Ett försök att dela in dem efter det huvudsakliga ämnet eller det litterära behandlingssättet kan ge följande resultat:

Sångernas ämne	Antal sånger
(e) Livets fåfänglighet, jämmerdalen, döden	51
(f) Ballader om riddare, död, vålnad	9
(g) Folklig (4) eller humoristisk (11) skildring	15
(h) Ungdomsglädje och vårens fågring, ofta kontrasterat mot ålderdom och lidande	36
(i) Naturlyrik	18
(k) Pastoral skildring	26
(l) Moral, uppfostran, dygdens väg, livsstil	37
(m) Hoppet, optimismen, den nöjda ålderdomen	14
Blygsamhet, förnöjsamhet	22
Om barn, eller mor och barn	16
Fosterland, soldatära, de kungliga	15
Epigram	14
Religiös ton	8
Sång och musik som tröst och glädje	7
Om aktuella händelser	4
	292

Det säger sig självt att gränserna mellan ämnesområdena många gånger är svåra att dra. Av pastoralerna skulle exempelvis hälften kunna betecknas som kärleksvisor, men jag har ändå kallat dem pastoraler om skildringssättet är det pastorala med herdar och herdinnor i en idyllisk lantlig miljö.

(e) Den största av de uppräknade grupperna (51 sånger) är den som handlar om livets negativa sidor. Enstaka misantropiska drag har vi redan stött på i de tidigare grupperna, men där har ändå huvudaffekten varit positiv och skildrat livets glädjeämnen. I "Hur rördes jag" av Lidner-Åhlström tar melankolin överhanden:

*Ej lundens prakt, ej flickans löje
kan jaga oron ur mitt bröst:
bland grifter blott jag finner nöje:
i tårar blott jag njuter tröst.*

Här råder ännu ensamhetens dystra vällust. I andra sånger betonas dödens visshet, som av Åhlströms Grift-sång, som börjar:

*I gravens tysta mörka gömma
nedsjunker allt som andas liv.
Dö, bjöd den Gud som oss skall döma,
på samma gång han sade – bliv!*

Flera sånger uttrycker sorgen vid en älskad väns eller anhörigs grav. Men där finns dock ännu minnet av något ljusare kvar. I några sånger finns inte en enda glimt av ljus, som i Åhlströms Tårarna till Charlotte Cederströms ord.

*Kan ingen hamn åt mig uppsökas
där lugnet sprides till min själ?
Skall lidandet än mer förökas,
och göra slut på allt mitt väl?
Skall hoppets gnista slockna ut?
Skall jag då evigt, evigt lida?
med nya marter alltid strida
och tårar aldrig taga slut?*

(f) Dysterheten stegras i den lilla gruppen ballader (9 sånger), vid denna tid genrebenaämningen på dikter om dystra öden och hemska vålnader, gärna med miljö från riddartiden. Ett undantag är Franzéns tidiga version av "Det var i Saimen" (tonsatt av både Palm och Müller), som utspelar sig i modern tid, dvs. någon gång på 1700-talet. Men även den slutar med sorglig död, och tonen i dikten är robust:

*Förskräckt, hon på den döda såg,
och mot min arm sig stödde:
sin brudgum i den döda såg –
och drog en suck – och dödde.*

Att man som upplyst människa inte kunde ta balladen på allvar visas redan i första årgången av Sk, som innehåller en ballad av Baggesen/Kellgren, försedd med två olika melodier av Åhlström, och en dråplig parodi av Lenngren med musik av Haeffner. Baggesen har hämtat sitt motiv från en skotsk ballad och frossar i skräckmålningar av vålnaden ("Maria flög"):

Där stod han, lång, och blek, och kall,
i gravens vita slöja:
på kinden, märkt av tårars svall,
sågs, halvt förtorkad i sitt fall,
ännu en blodstår dröja.

Lenngren förvandlar den dystra medeltida handlingen till en intrig mellan husbonden, pigan Catrina och drängen, som hängde sig när han upptäckte Catrinas otrohet:

Där hang han, styv, och kall, och blek,
vid förstudörren, den arme.
Catrina, som nyss honom svek,
kom ut och väsnades, och skrek,
så Gud han sig förbarne!

Lenngren anknyter till den muntra tonen i en mängd timbre-visor, ofta med ökända författare, som cirkulerade i avskrifter och skillingtryck. Åhlström tog upp ytterst litet ur denna folkliga, robust-drastiska genre, framför allt därför att han ville publicera nykomponerade sånger som anknöt till den Kellgren-Lenngrenska kretsens satiriska men alltid vårdade ton och dess förromantiska eller upplyst moraliserande ämnesval.

(g) Det finns dock några folkliga eller humoristiska skildringar (15 sånger), som anknyter till den nämnda skillingtrycksrepertoaren. Bellman ger en liten ögonblicksbild av en bärmånglerska ("Jag lämnar er"), och Bruni skildrar i en glättig sångspelsvisa den unge bondens friska liv: plöja, fiska, skaffa sig fästmö, sova. Flera sånger skildrar supiga och misslyckade existenser i burleska ordalag, som i Lenngren-Du Puys "Gamla Didrick":

Gamla Didrick, stackars mes,
hade ock en enda dotter,
som av Bibel och Catches
gjorde papiljotter:
frestade tången på sjätte budordet,
fick en gång tvillingar hastigt vid bordet:
då svor Fru Didrick som ryss och kossack:
Didrick bara teg och drack.

(h) En ganska stor grupp (36 sånger) utgör hyllningar till våren och ungdomen. Åhlström hälsar Vårens ankomst i pastoral 6/8-rytm:

Åter igen med livande blickar
solen besöker vår stelnade nord.

Och Lestrads besjunger knoppandet och spirandet ("I naturen"):

Livligt skjuter opp ur jordens sköt
stjälken där den späda liljan knoppas –
Sjukling! glöm den tid då Bore röt,
andas hälsan åter, le och hoppas!

Men i många visor, där ungdomens glädje besjungs, förekommer också en kontrastering gentemot åldrandet och livets oundvikliga sorger och bekymmer. Slut-

satsen är: njut av livet medan du är ung. Lindegren besjunger rentav Den lyckliga barndomen (i "O! flygtade behag" med musik av Palm):

O flygtade behag av mina barndoms dagar!
O bubblor utav hopp! o falska nöjens flock!
Jag fordom log och sjöng, nu gråter jag och klagar,
och sorgen vilar tungt på mina ögonlock!

(i) Närbesläktad är gruppen med naturlyrik (18 sånger), där även Elers bidrar med några texter, t.ex. Rosen till en Haydn-melodi:

Om en gudamakt skull' giva
blomstrens rike en regent,
skull' visst rosen drottning bliva,
som till sig vart öga vänt...

Men rosen kan också bli symbolen för kärleksbekymmer (i "Hebe, se" till musik av Himmel):

Då en ros jag ville bryta,
frisk och skön på källans strand,
att i dina hår den knyta,
stungo törnen grymt min hand.

Hit kan man också räkna Schiller / Leopolds Sång till glädjen, där ju glädjen får bli en samlande symbol för människors vänskap och kärlek, för den "alstrande naturen" och även för Bacchi välgärningar:

Fröjd i hjärtan och pokaler:
nu – i gyllne druvors blod,
dricken mildhet, kannibaler!
och du, svaghet! hjältemod.
("Sällhets-skapande" med musik av Åhlström.)

(k) Pastoralerna (26 sånger) förenar i regel naturlyriken med arkadiska kärleksskildringar. Det är dock inte alltid oskuldsfulla dikter det är fråga om. Man förnimmar ofta en ironisk eller satirisk ton, som t.ex. i en fransk anonym "pastorello":

Deux bergeres pour faire usage
de l'amusement des beaux jours
allaient chasser dans les bocages
les oiseaux qu'on appelle amours.

Elers står för en gammaldags hederlig herdeidyll (till anonym melodi):

Ack! täcka bygd! där berg och dalar
gör herdars liv så mångfalt sällt!
jag prisar dina näktergalar,
och vördar dina blomsterfält...

Stegets är inte långt till några visor som besjunger lantlivet och bondens strävsamma lycka, sett ur "den bullrande stadens" perspektiv ("Inunder" med musik av Cederström):

Jag stannat vid spaden och plogen.
vid åkrar – vid ängar – och fält.
för stillhet, och vänskapen trogen.
och finner det lyckligt och sällt.

Men flera pastoraler tar ämnet från den skämtsamma sidan:

Skogsgud! unna en herdinna
att en trogen herde finna!
som ej glad på fältet spritter,
när hon tårögd hemma sitter...
(Choraeus-Åhlström).

Till den pastorala gruppen kan man också räkna en större, genomkomponerad kärleksklagan av Palm ("Förrn solens").

(l) En ganska stor grupp (37 sånger) har en tydlig moralisk syftning. Några sånger utdelar goda råd i fråga om bästa levnadssättet, som t.ex. Åhlströms "Varma yngling":

Ordning gör all möda lätt,
hav dess lag i minnet;
Hafs och slurv i levnadssätt,
tyngd och bråk i sinnet.
Hurtig gärning plär behag,
lugn och lättnad giva:
tung som bly plär, dag från dag,
undflydd gärning bliva.

Och den gamla mannen kan ge den unge del av sin erfarenhet:

Vet, att mången suckar nu som man,
som, förtjust i ytan och i glansen,
förr sin fru så skön, gudomlig fann,
såsom flicka svävande i dansen.
("Varsamt gå" med musik av Åhlström.)

Några sånger angriper också överklassens depraverade liv och bristande omtanke om de fattiga och elända (de "usla" på tidens språk). Leopold använder sig av starka ord i en dikt med namnet Lyckan ("Hvi skådar du" till en melodi av Stenborg):

Ja, – men när vällusten försvagar
med deras krafter deras mod,
när ledsnan fräter deras dagar
och fruktan isar deras blod,
när uslas gråt i svavel-skurar
slår ner med folkens hämnde-skri,
och *hatet* deras fjät belurar,
vem bor då inom dessa murar?
Min vän – olyckliga som vi.

(m) Det är bäst om man kan behålla hoppet och optimismen i livets alla skiften, särskilt när man blir gammal. Om detta handlar en grupp sånger (14 stycken), och ofta är det minnena av gladare dagar som lyser upp ålderdomen

med dess krämpor. Gubben i Lenngren-Åhlströms "Jag saknar" tar allt med jämnmod:

När raska bröder fröjda sig
och tömma bålens sista droppa,
i nattrock jag förlustar mig
bredvid en spilkum haversoppa.

Det sagda får räcka som en översiktlig karakteristik av den åhlströmska visrepertoarens ämnesval och litterära stil. Dessa visor var i första hand tänkta att tillfredsställa de bildade borgerliga hemmens behov. Åhlström och hans rådgivare ägnade lika mycket omsorg åt att finna goda författare som goda kompositörer. Visan var en utmärkt underhållning och krävde måttliga musikaliska färdigheter av sina utövare. Repertoaren höll sig mellan två ytterligheter, dels de bellmanska sångernas burleskerier och parodier, som passade dåligt till de borgerliga idealen måttlighet, vänskapskult och glättigt bålbrickande, dels den religiösa visans moralism och gudsförtröstan, som inte heller passade till den kellgren-lenngrenska airen av upplysning, ironi och utilistisk moral.

5.

Som redan antytts sker med de åhlströmska publikationerna en övergång från timbre-visan till den nykomponerade visan. Grétry, som klokt och utförligt har skrivit om affektsambandet mellan text och musik, har också insett svårigheten med den nykomponerade visan. Den ställer vissa krav både på diktaren och kompositören. Det kan vara av intresse att se vad han säger om kupletten, dvs. den typ av sång som använder samma musik till flera strofer.

1. Stycket måste vara perfekt byggt både i fråga om sångbarhet, melodi och modulationer. Om det finns några fel därvidlag, så förstoras de för varje upprepning av stycket; och ett upprepat missnöje verkar avskräckande på ett uppmärksamt öra.
2. Stycket måste motsvara ordens innehåll, men det får inte vara för snabbt eller för långsamt, även om orden skulle motivera detta. Om verserna är många, skulle stycket snart bli långtråkigt, framför allt om musiken ägde en noggrant bestämd karaktär, och därvidlag betyder särskilt tempot mycket för fixering av karaktären.
3. Ett perfekt stycke måste kunna sjungas utan förändring till olika strofer, och det är bara möjligt om diktaren behåller vilopunkter, cesurer, halvverser, långa och korta stavelser på samma ställen i alla strofer.
4. Musikern måste akta sig för att deklamera eller utmåla texten i dessa stycken, emedan det musikaliska uttryck som passar till den poetiska idén i en strof bara kan vara ungefärligt och kan råka strida mot en annan strof. Ofta finns det, kan man säga, bara en enda refrängtext i alla strofer – får den, skall den deklameras? Nej; även här bör musiken vara obestämd och sångbar, ty ju mer sanning musiken uttrycker, desto mindre kan den upprepas...

(Grétry s. 416)

Grétry använder här ordet deklamation för det affektmässiga sättet att sångligt tolka en melodi. Han pläderar för deklamation och "sanning" i opera-arien och recitativ och i genomkomponerade sånger, men han argumenterar för återhållsamhet och sångbarhet i den strofiska visan (jfr. Schwab). Troligen hade Åhlström ungefär samma uppfattning, men i några fall har han antytt att han också

kunde tänka sig ett framhävande av affektuttrycket. Det gäller två ballader i Sk I, nämligen hans egen tonsättning av "Maria flög" och Palms av "Det var i Saimen". Han ger där följande anvisning: "L'accomp. siegue esattamente la declamazione" (ackompanjemanget följer exakt deklamationen). Båda balladerna är ovanligt långa. De omfattar 17 resp. 34 strofer. Ett framförande skulle lätt bli monotont, om inte sångaren hela tiden försökte "deklamera" texten, dvs. variera uttryck och tempo allt efter textens skiftningar. (Samma anvisning finns för övrigt i en av Kraus sånger, i detta fall dock en genomkomponerad, "Der Mann im Lehnstuhl" (Nr 13 i *Airs et chansons*).)

En närmare genomgång av musikens utformning i de olika sångerna och en undersökning av affektsambandet mellan text och musik skulle föra alltför långt. Jag hoppas kunna gå in på detta i ett urval av sånger ur den åhlströmska repertoaren i en volym av *Monumenta Musicae Sveciae* (MMS). Avslutningsvis vill jag i stället beskriva några karakteristiska allmänna drag i denna repertoar.

I EI och Sk förekommer enbart strofiska visor, medan MT också innehåller några genomkomponerade sånger. Det betyder inte att alla sångerna i EI och Sk är enkla och okomplicerade visor. Man kan mycket väl skilja mellan enkla visor, ofta anknyttande till det som Schulz på 1780-talet kallade folkton (Volkston), och något mer komplexa visor, som jag i det följande kallar visa-lied. "Sångbarheten" är ett fenomen som diskuterades mycket i författar- och musikerkreter mot slutet av 1700-talet (se Schwab s. 20ff.). Denna egenskap gällde inte bara musiken utan också dikten. Båda skulle vara "sångbara", lättfattliga och lättsjunga, naturliga och folkliga – om än i den speciella mening som man då lade in i orden. I Tyskland kallades visa för "Lied" ännu under senare delen av 1700-talet, men ordet har sedan fått förändrad innebörd, och jag använder här termen visa-lied för att beteckna en sång med mera komplexa drag än visan. Komplexiteten behöver inte vara stor, men det kan vara fråga om svåra eller kromatiska intervall, vissa oregelbundenheter, utsirningar, en avsevärd längd, eller annat som gör melodin mera konstmässig och mindre vismässig. Ackompanjemanget spelar mindre roll för denna bedömning, som ju främst gäller sånglinjen. De flesta ackompanjemangen är för övrigt osjälvständiga och stödjer framför allt sånglinjen.

Gränsdragningen mellan visa och visa-lied är naturligtvis svår. Men enligt min uppskattning med hjälp av de nyss antydda kriterierna förekommer visor och visa-lieder i följande antal i Sk, varvid jag delar de sexton undersökta volymerna i två hälfter.

	Antal visor,	visa-lieder,	summa
Sk I–VIII	107 (75 %)	35 (25 %)	142
IX–XVI	81 (63 %)	48 (37 %)	129
	188 (69 %)	83 (31 %)	271

Det framgår av detta att andelen visa-lieder har ökat avsevärt i den senare hälften av volymerna. I MT är situationen delvis annorlunda, eftersom MT också innehåller genomkomponerade sånger och sånger ur sångspel och operor. Det visar sig att man här behöver ytterligare några kategorier av sånger, och jag har stannat för följande benämningar. Visa och visa-lied betecknar som förut strofiska sånger

av enklare och mera komplex art. Lied betecknar en genomkomponerad sång, men med lied-visa anger jag en sång, som visserligen saknar ytterligare strofer, dvs ser ut att vara genomkomponerad, men som är relativt kort och vismässig och mycket väl kunde omfatta flera strofer. Aria kallar jag slutligen en längre och komplexare sång, vare sig det är fråga om en större lied, en flerdeldad sångscen eller en större operasång. Benämningarna lied och aria, liksom även visa och visa-lied, säger ingenting om ursprunget, dvs alla dessa kategorier, även en visa, kan härstamma från en opera. Skillnaden mellan lied och aria ligger bara i längden och komplexiteten.

Enligt dessa kategorier, och med reservation för svårigheten att bedöma var gränserna går, innehåller MT följande antal sånger. Siffrorna inom parentes anger antalet sånger (av den föregående siffran) som är hämtade ur sångspel eller operor.

	visa	visa-lied	lied	aria	lied-visa	summa
MT 89–99	65 (4)	26 (4)	9 (2)	18 (5)	5 (0)	123 (15)
00–10	17 (5)	25 (8)	13 (4)	6 (2)	6 (2)	67 (21)
	82 (9)	51 (12)	22 (6)	24 (7)	11 (2)	190 (36)

Man bör först och främst lägga märke till att antalet sånger i de senare årgångarna av MT är nästan hälften gentemot de tidigare (67 sånger gentemot 123). Även med hänsyn till detta är nedgången i antalet visor markant, medan kategorin visa-lied proportionellt sett har ökat, liksom lieden. Antalet arior är däremot störst i de tidigare årgångarna, delvis därför att Åhlström där tagit med flera stora "lyriska monologer". Utom de förut nämnda kan framhållas Mysliveceks "Ömma maka", Byströms "Genom dalens", Gleismans "Alt alt förvandlas" (Kellgrens död) och Palms "Snart mit hjerta" och "Ner uti dalens". Senare (MT 1802) bidrog Åhlström till genren med "Skön stod blomman", en svensk pendang till Mozarts Veilchen.

Den successiva utvecklingsgången från visa till lied kan rentav studeras i ett yttre drag som antalet noterade system. Fredmans epistlar (1790) är alla noterade på två system i Åhlströms originalupplaga, dvs sångstämmen får samsas med ackompanjemanget i det övre systemet – i den mån de nu skiljer sig åt. Det undre systemet upptar basen och eventuellt några ackordtoner därutöver. Detta enkla sätt att notera visor bygger på traditionen från generalbasvisan.

En översikt över antalet sånger noterade på två resp. tre (i några få fall fyra eller fem) system ser ut på följande sätt:

	två system	tre system	summa
EI	35	7	42
Sk I–VIII	78 (56 %)	61 (44 %)	139
IX–XVI	24 (19 %)	102 (81 %)	126
MT 89–99	69 (59 %)	48 (41 %)	117
00–10	4 (6 %)	62 (94 %)	66

(Här anges antalet sånger där det över huvud finns ackompanjemang. I några saknas detta.)

Övergången till sånger noterade på tre system är mycket tydlig i denna tabell. I

de tidigare volymerna är två-system-visorna närmare 60 %, i de senare under 20 %.

Graden av självständighet i ackompanjemanget växer också. Jag har försökt uppskatta graden av denna självständighet och indelat sångerna i tre grupper, en med osjälvständigt ackompanjement (enligt ovanstående förklaring), en med ganska självständigt, vilket innebär en och annan kontrapunkterande mellanstämma, en markant ackompanjementsfigur eller dylikt, och en med självständigt ackompanjement, varvid klaveret har egna motiv och utgör en motpart till sångstämman. För alla tre grupperna gäller att bedömningen inte omfattar för- och efterspel, som jag strax återkommer till, utan de sjungna delarna och deras ackompanjement. Det är naturligtvis svårt att göra en sådan bedömning helt objektivt, men jag har åtminstone försökt hålla ungefär samma normer genom hela materialet. Resultatet är:

	Ackomp. osjälvst.	ganska självst.	självst.	summa
EI	37	5	—	42
Sk I—VIII	119 (86 %)	17 (12 %)	3 (2 %)	139
IX—XVI	89 (71 %)	32 (25 %)	5 (4 %)	126
MT 89—99	84 (72 %)	29 (25 %)	4 (3 %)	117
00—10	19 (29 %)	38 (57 %)	9 (14 %)	66
	348 (71 %)	121 (25 %)	21 (4 %)	490

De osjälvständiga ackompanjemangen är i stor majoritet i materialet som helhet, men andelen minskar påtagligt i sångerna i MT 00—10 (från över 70 % till 29 %). Det är också i dessa volymer som de ganska självständiga och självständiga ackompanjemangen ökar starkt. De självständiga ackompanjemangen når dock aldrig högre än 14 %, i den nämnda gruppen.

En mycket karakteristisk företeelse är de instrumentala efterspelen och andra instrumentala intermezzon. Oftast spelar klaveret här några snabba tonslingor på wienklassiskt maner, som inte alls eller bara obetydligt anknyter till sångmelodin. Dessa intermezzon är alltså i regel självständiga i motsats till de rena ackompanjementsdelarna. I följande statistik har jag bara räknat för-, mellan- och efterspel som omfattar två takter eller mer, eftersom man annars skulle vara tvungen att räkna mellanspel snart sagt mellan alla fraser. Sångerna med både förspel (F) och efterspel (E) förs till en särskild grupp (F+E), liksom sånger med både förspel och mellanspel (F+M), mellanspel och efterspel (M+E) och sådana med alla tre sorternas intermezzon (F+M+E). Till den sistnämnda gruppen räknas också sånger med flera mellanspel.

	F	M	E	F+M	M+E	F+E	F+M+E	summa
EI	—	1	4	—	1	1	—	7 (av 42)
Sk I—VIII	3	—	93	5	2	—	—	103 (av 139)
Sk IX—XVI	1	2	76	—	4	6	—	89 (av 126)
MT 89—99	1	1	26	4	2	16	14	64 (av 120)
MT 00—10	5	—	16	—	2	17	7	47 (av 67)
	10	4	215	9	11	40	21	310 (av 494)

Det visar sig alltså att drygt tre femtedelar av sångerna har någon form av instrumentala intermezzon. Särskilt efterspelen är vanliga. Sångerna med efterspel är inte bara de 215 som står i kolumnen E, utan också sådana som står i tre andra kolumner (M+E, F+E och F+M+E), tillsammans 287 av de 310 sånger som överhuvud har intermezzon, alltså 93 %. Sångerna som har förspel ensamt eller i någon kombination är inte alls så talrika, 80 stycken, och mellanspel i någon form är ännu mindre vanligt, bara 45 stycken. Av kombinationerna är förspel plus efterspel den vanligaste, 40 stycken, och därefter kommer gruppen med alla de sorternas intermezzon, alla förekommande i MT därför att det här i regel är fråga om större sånger av en typ som Åhlström inte placerar i Sk. Där har ju de enklare sångerna företräde, och man bör observera att det också är i Sk som efterspelen är särskilt talrika.

Till slut kan det vara av intresse att se på ett konkret exempel. Varje val är naturligtvis orättvist mot andra arter av sånger, men utrymmet tillåter bara en sång. Jag väljer en visa av den mest frekvente tonsättaren, Olof Åhlström själv, som har komponerat 175 av de sammanlagt 495 melodierna. Vidare väljer jag en sång ur en av de mellersta volymerna (Sk VIII), en i dur och en med efterspel, den mest typiska kategorin. Valet faller på "Flicka, spinn" med text av den mest frekventa författaren, Anna Maria Lenngren, i detta fall efter en förebild av den tyske Kloptock-beundrande författaren Johann Heinrich Voss. Dikten handlar om ungdomsglöden: spinn, flicka och var glad, tids nog kommer ålderdomen. Man kan peka på följande typiska drag i musiken:

SPINNVISA.

Efter Voss.

Flicka, spinn, och laga så
brudgumsväven färdig,
att dess trå
blifva må
fin och jämn och hårdig.

Spinn, och snällt din syssla gör
i din varma koja;
le, och hör
utanför
nordanvinden stoja.

Flickor, under skämt och sång,
ledsnaden förjagen!
Allt för lång
mången gång
blir Er eljest dagen.

Glätting! fjolla du och le
tryggt i ungdomsvåren!
Tids nog, se!
komma de
dessa kloka åren.

Snart skall trög och alfvarsam
du som gumma spinna:
längre fram
kyss och glam.
och all lust försvinna.

Sno din spindelfina trå:
stoja mindre, Lotta!
Lär dig då
att förstå
vara glad med måtta!

1. Melodin följer noga en enkel deklamation av texten, med en åttondel på varje stavelse utom de rimmande stavelserna som förlängs till fjärdedel vid manligt slut och fjärdedel plus åttondel vid kvinnligt. Detta är typiskt för en äkta visa, och de små prydnadstonerna i takt 2 och 7 ändrar ingenting härvidlag.

2. Visan är symmetriskt byggd i tvåtaktiga grupper, men följer samtidigt den femradiga strofens struktur:

Flicka, spinn och laga så	2 takters fras
brudgumsväven färdig,	2
att dess trå	1
bliva må	1
fin och jämn och hårdig.	2

De korta raderna 3 och 4 sammanfogas sekvensmässigt (1+1 takt) till en tvåtaktig fras, medan de övriga raderna var och en också motsvarar en odelad fras. Symmetrin visar sig också i harmoniken, som i den första melodidelen (takt 1–4) går från tonika till dominant, och i den andra från dominant till tonika. Typisk för wienklassisk musik är modellen för denna visa:

takt	1–2	T – D
	3–4	T (D7) D
	5–6	D7
	7–8	T S D7 T

3. Typisk för tiden är också olikheterna i fraserna. Ingen av de fyra fraserna är lik den andra, utan de kompletterar varandra enligt ett slags fråga-svar-mönster till en helhet på åtta takter. Däri skiljer sig denna melodi från majoriteten av 1800-talsmelodier, som bygger mer på upprepning och sekvenser. I stället är Åhlströms melodi typisk för det sena 1700-talets sätt att bygga vismelodier.

4. Efterspelet på fyra takter är harmoniskt sett en bekräftande kadens, och melodiskt sett kanske närmast en fortspinning på sångmelodins figur i takt 2 och 7. Men efterspelet är som helhet självständigt, medan ackompanjemanget i övrigt måste betecknas som osjälvständigt, trots den målmedvetna basen med sina små upptaktsfigurer (takterna 2, 5, 6).

5. Musiken återspeglar sångens huvudaffekt, en ljus, trallande glättighet, som inte slår över i jubel och inte heller i den andra överdriften, släpighet eller tyngd. Glättigheten återges genom tempot (allegretto), staccato (takt 1) blandat med legato (takt 2), de jämna åttondelarna blandade med trallfigurer (takt 2 och 7), som återkommer i efterspelet, frånvaron av sentimentalitet. Man får också tänka sig ett medelläge i fråga om dynamik, framhävt genom några ställen med piano plus crescendo (takt 5f. och 9f.).

Visan är som helhet ett utmärkt exempel på den wienklassiska epokens sång i folkton. Den rör sig inom ett stilistiskt område, som kan karakteriseras genom att det bygger på den äldre wienklassicismens stilelement i yttersta förenkling men med bibehållande av några för stilen väsentliga och fundamentala element, t.ex. den vårdade basföringen, melodifrasernas komplementaritet, ackompanjemangets luftighet, melodikens lättrorlighet och relativt osentimentala hållning. Även efterspelet markerar den wienklassiska hållningen – jämför Haydns "symfonier" (intermezzon) till skotska och andra sånger, som han skrev för engelska förläggare.

6.

Hur pass kända och populära blev sångerna i den åhlströmska repertoaren? Det är inget tvivel om att en del av dem förblev kända genom hela 1800-talet, men majoriteten gick samma öde till mötes som alla andra majoriteter av sånger: att glömmas. I Holmström-Ingers upplaga år 1917 av Den Svenska Sången finns bland de 582 sångerna bara fem av den åhlströmska repertoar som vi sysslat med i denna uppsats (Marseljäsen, Voglers Hosianna, Mozarts Vårvisa, Hurkas Skeppsfarten och Åhlströms Sörj ej). Största delen av repertoaren i denna sångsamling härstammar från epoken strax efter Åhlström (Geijer, Crusell, de båda Lindblad) och från senare decennier.

Betydligt mer finns återgivet i en Visbok från 1820, tryckt hos Nestius, Stockholm. Av de 270 vistexterna i del I–II återfinns hälften (136) i den åhlströmska repertoaren.

Man kan alltså förutsätta att denna repertoar till stor del var levande på 1820-talet. Men den undanträngdes successivt av den genuina eller syntetiska folkvisan, av den uppsaliensiska studentsången osv. De patriotiska, fosterländska och folkloristiskt färgade sångerna, som knappast förekommer alls i Åhlströms publikationer före 1810, blev snart en viktig del av repertoaren.

Förteckning

I följande förteckning förekommer de visor och sånger som publicerades av Olof Åhlström i

- 1) Be Humoristen, av Anders Bergstedt (1793).
- 2) El Glada Qväden, av Johan Elers (1792).
- 3) MT Musikaliskt Tidsfördrif, årgångarna 1789-1810 (varvid anges årgång och nummer, t.ex. MT 02:26, dvs. årgång 1802, nummer 26).
- 4) Sk Skaldestycken satte i musik, delarna I-XVI (1793-1809) (varvid anges del och diktnummer).

samt dessutom sju sånger publicerade på andra sätt (se ovan s. 69ff.). Den bellmanska repertoaren är däremot inte medtagen, varken de volymer som trycktes av Åhlström (Fredmans epistlar och sånger, Fiskarstugan) eller tidigare (Bacchi Tempel), utan endast de sånger med "bellmanmelodier" som återfinns i Be, El och MT.

Förteckningen är ordnad efter tonsättarnamn respektive efter textbörjan vid anonyma sånger. Efter textbörjan anges (inom parentes) sångens titel och textförfattare, därefter sångens plats i de angivna samlingarna. Ibland följer en förklaring eller tillägg av något slag. Den gamla stavningen är här bibehållen, men vid alfabetiseringen räknas hv som v. Vid angivande av textförfattare har jag delvis litat på Norlind, men i övrigt är ett hundratal fel och ofullständigheter rättade gentemot hans artikel, där sångförteckningen är mycket svåröverskådlig och även saknar de ofta intressanta sångtitlarna. Kontroll och identifiering av textförfattare har skett genom upplagor av skrifter (särskilt A.M. Lenngrens skrifter i Hjelmqvists och Warburgs edition), genom sångantologier m.m. LMA betyder Ledamot av Musikaliska Akademien (i Stockholm). Ett snedstreck vid författarnamnen, t.ex. Baggesen/Kellgren, anger originalförfattare och översättare.

Anonyma tonsättare

- Ack! täcka bygd! där berg och dalar (*Landsbygd*, Elers) El 15
- Allt är lappri, lätt vi finne (*Lappri*, Elers) El 32
- At den vällust, se under *Bellman*
- Af himlen skapt at sällhet njuta (*Något om sällheten*, Bergstedt) Be 9 (Musik som "Tillnöjet alla")
- Af jord du kommen är (*Liksång*, —) MT 94:19-20
- Bland de dygder vinet föder (*Tacksägelsesång efter välfånget rus*, Bergstedt) Be 5
- Blixt är stunden (*Visa*, Valerius) Sk XI:9 (Musik som "Lugn var dagen")
- Blodet brinner, se under *Haydn*
- Bröder se bålen (—, Lenngren) MT 91:17 (Även tonsatt av Du Puy, Kraus, Stenborg, Åhlström)
- Ca ira, se under *Becourt*
- Det var en gång en spelare (*Spelaren*, Elers) El 13
- Det var en lag i Grekeland (*Visa*, —) MT 93:14-15
- Deux bergeres pour faire usage (*Romance, Pastorelle*, —) MT 08:29-30
- De ömma hjertans skyddarinna (—, —) MT 90:10
- Det är ej värdt (*Visa*, —) MT 02:26
- Du vår välgörare och far, se under *Kraus*
- Du som af skönhet, se under *Kellgren*
- Du yngling som ännu (—, —) MT 94:1
- Då Bacchus bor i huset (—, Paykull) MT 91:15
- En redlig, glad och munter vän (*En ärlig man dricker utan farhåga*, Elers) El 9
- Farväl all ro (*Vänskapens saknad*, —) MT 05:28-30
- Från Vereld jag glädjen bär (*Freden d. 19 augusti 1790*, Elers) El 41 (Musik som "Lilla Guden")

- Fyllda glas och fyllda bålar (—, —) MT 90:20
- Förn rosens blad (*Lifvets vår och höst*, —) MT 10:9-10
- Genom dalens stilla famn, se under *Byström och Frigel*
- Gif akt, när Flaggan går opp (*Häldre hissa än stryka*, —) El 38
- God bless the King, se "O Gud vi lofve dig"
- Gud ske lof, se under *Bellman*
- Hon nalkas den sorgliga stunden (—, —) MT 09:3
- Hundra bålar fyllas i (*De husliga sorgerna, dryckesvisa*, —) MT 08:1
- Hundra tempels Herrskarinnor (*Saphos ode till Venus*, Paykull) Sk IV:17
- Höj dig, min röst! at glada känslor sprida (*Reflexioner vid en pounchbål*, Bergstedt) Be 3
- Hör min vän det är ej (—, —) MT 96:14 (Även tonsatt av Åhlström)
- I denna graf (*Till min lxx i dess graf*, —) MT 07:28-30
- I gevär!, se under *Bellman*
- I min ungdom, sade Tant (*Andra tyger: Andra seder*, Lenngren) MT 96:9-10
- Inbillom oss, Herrar Kamrater (*Orange färgen*, Elers) El 28
- I stillhet gömd (—, Lenngren) MT 90:15 (Originaltitel: *Förnöjsamheten*. Även tonsatt av Karsten)
- I vin och flickor på denna ö (*Olyckan är nyttig til något*, Bergstedt) Be 11 ("Sjunges som "Drick min strupe med'n du kan få" ", saknas i det åhlströmska materialet, saknas i Hillboms och Jersilds förteckningar)
- I vårens skugga, se under *Kraus*
- Jag i min oskuld satt och log (*Den älskande landt-flickan, Öfversättning, Pastorale*, —) Sk I:14
- Jag är en man som har så vida tågat (*Visa, öfversättning*, —) Sk VI:10
- J'aime et je ne puis exprimer (*Romance, Pastorelle*, —) MT 08:21-23
- Kate vigdes vid Roger et år sen i dag (*Ölfällan*, Bergstedt) Be 16 ("Se The Ramblers Magazine", vilket väl antyder att den engelska originaltexten finns där.)
- Kom glädjens vän! kom (*Visa, Öfversättning*, —) MT 97:14-15
- Kom käre Bacchus! Din ro, dit glas (*Bacchi välde*, Elers) El 50
- Lille Guden, som kan skryta (*Lotteriet*, Elers) El 24
- Ljudet kan väl aldrig hinna (—, —) MT 90:12-14
- Låtom bekymret försvinna (*Duo*, Lenngren) MT 89:8 ("Denna piece är italiensk")
- Mamma mia, non mi gridate (*Mamma mia*, —) MT 08:25
- Min Corinna tog sin skära (*Öfversättning*, Elers) El 23
- Min lefnad har ständigt (*Visa*, Sjöberg) MT 89:1
- Min sommardag, i töcken klädd (*Mjältsjukare än vanligt*, Bergstedt) Be 13
- Min vän! jag vet att nyttja tiden (*Nöje och enfald*, Bergstedt) Be 1
- Misanthropen i sin vrå (*Goda råd*, Elers) El 11
- Mäster Frans från städet ilar (*Smeden*, Elers) El 36
- Naturen mig lärde (*Visa*, —) MT 06:1-3 (Även tonsatt av Byström och Frigel)
- Nej! världen alt för tråkig är (*Den glada flickan*, Elers) El 35 (Musik som "Skogsguden var")
- När til en blygd för våra seder (—, —) MT 92:22 (Även tonsatt av Åhlström)
- När ömhet, se under *Åhlström*
- O Gud vi lofve dig (—, —) MT 92:30 ("Project til et nytt: O Gud vi lofve Tig. Melodien är Engelska Trompet Stycket: God bless the King", nästan identiskt med "God save the King", tillskrivet Carey, Arne etc.)
- Om Ceres vil röra i bålen (*Bacchi faderskap*, Elers) El 48 (Musik som "Inbillom oss")
- Om hoppet sin stråle ej tände (*Hoppet*, —) Sk IV:13 (Även tonsatt av Gleisman)
- Om ni hos Er en herde finner (*Den sökte herden, Romance*, Florian/—) MT 07:4-5
- O sällhet, o sällhet (*Ode öfver sällheten*, —) MT 93:13
- På din slända Clotho kära (*Nornorne*, Elers) El 7
- Sjungom vänner! höjom (*Visa*, Lenngren) MT 97:11-12
- Skaparen besåg naturen (*En hustrus dyrbarhet, Til en ogift värd*, Bergstedt) Be 6 (Musik som "Bland de dygder")
- Skogsguden var i Echo kär (*Tycket*, Elers) El 33
- Skön stod på lifvets falska stränder (—, —) MT 00:28-30
- Snart skall tidens tunga hand (*En blick på lifvets aftonstund*, —) Sk XVI:4
- Sorgsna lunder (*Afskeds-stunden*, —) Sk XVI:2
- Stig dristigt hit min vän (*En bacchanalisk blick på det tillkommande lifvet*, Bergstedt) Be 8
- Så dumt! at kärlek lyder (*Kärleken*, Elers) El 3
- Så vissnar nu et blomster bort (*Elegie*, Elers) El 4

Säg mig, at dricka (*Engelsk bord visa. Öfversättning.* -.) MT 94:30 (Kvartett)

Säg söta gubbe! huru du finner (*Lefnads-reglor.* Elers) El 17

Sälla förflutna dagar (-. Lenngren) MT 89:9 (Originaltitel: *Klagan och tröst*)

Sällhet! jag sökte dig (*Lydia och Arist. Lyrisk monolog.* Valerius) MT 98:20-21. (Har tillskrivits både Haeffner och Valerius, se Norlind s. 51, och även Kraus, se Beskow s. 68f)

Sök dig förnöjsamhet (*Förnöjsamheten.* -.) MT 91:30

Till Eva sad' en lagens tolck (*Domare boken.* Elers) El 34 (Musik som "Skogsguden var")

Till nöjet alla hjertan fika (*Visa.* Lenngren) MT 90:30 (Originaltitel: *Min sällhet*)

Toma glas i godt calas (-. Franzén) MT 94:3 (Även tonsatt av Wikmanson)

Uselt det lif, som ej Bacchus gjort sält! (*Betänkligheter vid giftermål tilskapa jacobiner i kärlekens rike.* Bergstedt) Be 14

Hvem kan en krog med rätta färger måla (*Krogen.* Bergstedt) Be 10 (Musik som "Hvad söker du?")

Hvad söker du? i snille bragder lysa (*Bacchanaliska råd.* Bergstedt) Be 2

Vid ljuset af ett nytändt hopp (*Sång den 21 augusti 1810.* -.) MT 10:19-20

Vid sin beck-trå ganska trägen (*Skolflickaren.* Elers) El 8

Hvi gråter du, min vän (*Hymn öfver menniskans odödlighet.* -.) Sk IX:7

Än plockar jag rosor (-. -.) MT 01:29-30

Öde, om du vill mig (*Visa.* -.) MT 91:18

Bark

("Grefve Bark", trol. Nils Bark (1760 - 1822), MA:s preses 1788 - 89, LMA 1783)

Kom muntra löje (-.-.) MT 90:24 - 25 (Även tonsatt av Stenborg, Åhlström)

Becourt

(Bécourt, fransk teaterviolinist, vars kontradans "Carillon national" fick följande text:)

Ca ira (*CA IRA.* Ladré) MT 93:18 (Utan text)

Bellman

(Carl Michael Bellman (1740 - 1795), här betraktad som tonsättare, även om flera av följande melodier är av timbre-typ). LMA 1793)

At den vällust måtte smaka (*Pomona.* Elers) El 16 (Musiken som "Fjäriln vingad", FS 64)

Gud ske lof! En önskad fred (*Då freden firades 1790.* Elers) El 42 (Musik som "Gustafs skål")

I gevär! Hvem är där? (*Bacchi strid.* Elers) El 10 (Musik som "Stolta stad", FE 33)

Ingrid! Hvad befaller frun, se under **ÅHLS-TRÖM**

Jag lämnar er på bergen (*Mångelskan.* Bellman) MT 95:19 (Ingår i *Lustspel den 17 juli 1790*, se SV bd VI.)

Min vän! hvad ryslig blindbockslek (*Den misslyckade grafskriften.* Bergstedt) Be 12 (Musik som Fredmans sång nr 19 "Ack döden är en faslig björn")

Nej! lemnom då statsmannas grillen (*Språng från politiken, jag vet ej hur, til en bacchanalisk frihet.* Bergstedt) Be 15 (Musik som "November den femtonde dagen" ur *Bouppteckningen* av Bellman)

Segrande Furste, dagen svalkas (*Marche.* Bellman) MT 90:26 - 27 (För hertig Carl, efter svensk-ryska kriget)

Bruni

(Antonio Bartolomeo Bruni (1759 - 1823), italiensk tonsättare, verksam i Paris)

Jag smider och jag plöjer (ur *Fiskaren.* Patrat/Nordforss) MT 99:12 (Premiär Stockholm 1798)

Tänk lilla Clara (ur *Claudine eller Skoputsaren.* Deschamps/Lindegren) MT 03:23 - 25 (Premiär Stockholm 1801)

Hvad Robert är glad (ur *Claudine eller Skoputsaren.* Deschamps/Lindegren) MT 04:10 - 11

Byström

(Thomas Byström (1772 - 1839), officer och tonsättare. LMA 1794)

Det var en tid jag kallades den lilla (*Då jag var liten.* Baggesen/Kellgren) MT 96:23 - 24 (Även tonsatt av Åhlström)

Förgäfvets letar du (*Visa.* Silverstolpe) MT 95:16 (Även tonsatt av Palm)

Genom dalens stilla famn (-. Lenngren) MT 95:16 (Även tonsatt av Frigel)

Hopp om den tid (*Visa.* -.) MT 95:11 (Även tonsatt av Palm)

I Herrar jag vil er berätta (*Visa.* Lenngren) MT 98:25 (Även tonsatt av Åhlström)

Ma guitarre! o la seule amie (*A ma guitarre, romance.* -.) MT 00:28-30

Naturen mig lärde (-. -.) MT 94:6 (Även tonsatt av Anonym och Frigel)

O! flygtade behag (*Den lyckliga barndomen.* Lindegren) MT 98:7 - 8 (Även tonsatt av Palm)

Sof min söta gosse! (*Visa.* Franzén) MT 95:11 (Även tonsatt av Åhlström)

Cederström

(Grevinnan Charlotte Cederström (1760 - 1832), författarinna)

Inunder den skuggande linden (*Landmannen.* Ch. Cederström) Sk XV:9

Christman

(Ej identifierad)

Ej er jeg Konge (*Den glade landboen.* -.) MT 97:7

Collin

(Lars Gustaf Collin (1772 - 1826), grosshandlare, sångare, tonsättare. LMA 1799. Trol. upphovsman till flera av de anonyma sångerna, se Norlind s. 63.)

Crusell

(Bernhard Crusell (1775 - 1838), hovkapellist, tonsättare. LMA 1801)

Af hundra tusen paradis (ur *Athalida och Hercid eller Skomakaren i Damas.* Pigault-Lebrun/Al-tén) MT 09:12 (Premiär Stockholm 1808)

Jag har dig åter (-. -.) MT 09:15 - 16

Vänner, glädjens tidevarf är kort (-. -.) Sk XVI:11

Dalayrac

(Nicolas Dalayrac (1753 - 1809), fransk tonsättare. LMA 1798)

En flicka jag vacker kan finna (ur *Fatima.* Marsollier/Valerius) MT 01:24 (Premiär Stockholm 1801)

En vandringsman, som vilse gick (*Romance* ur *Leheman eller Fängelsetornet i Neustadt.* Marsollier/Nordforss) MT 05:1 (Premiär Stockholm 1805)

Mit hjerta klappar vid din röst (ur *Azemias eller Vildarne.* Poisson de la Chabeaussiere/von Rosenheim) MT 93:30 (Premiär Stockholm 1793)

När en älskling åter syns (*Romance* ur *Nina eller Den af kärlek svagsinta.* Marsollier/Stenborg) MT 93:8 - 12 (Premiär Stockholm 1792)

Snart sprider dagen sina strålar (*Romance* ur *Folke Birgersson till Ringstad.* Monvel/Kexel) MT 93:2 (Premiär Stockholm 1793)

Hvart ögnablick, hvad godhets prof (*Romance* ur *Folke Birgersson till Ringstad.* Monvel/Kexel) MT 93:1

Della Maria

(Domenica Della Maria (1769 - 1800), fransk tonsättare)

Låt oss ej spela kärlek mer (*Vaudeville* ur *Opera-Komiken.* De ségur & Dupaty/Nordforss) MT 02:5 (Premiär Stockholm 1803)

Dezede

(Nicolas Dezède (1740?-1792), fransk tonsättare)

Som Julie behagar (ur *Julie.* Monvel/Manderström) MT 90:17 (Premiär Stockholm 1786)

Devienne

(François Devienne (1759-1803), fransk tonsättare)

Må himlen sjelf er sälla göra (ur *Numorna eller besökelseklostret.* Picard/Björn) MT 10:2 (Premiär Stockholm 1794)

Du Puy

(Edouard Du Puy (1770?-1822), fransk-svensk musiker och tonsättare. LMA 1795)

Bröder se bålen (*VISA.* Lenngren) Sk VI:19 (Även tonsatt av Anonym, Kraus, Stenborg, Åhlström. Jfr Wikmanson)

Gamla Didrick var en man (*Visa.* Lenngren) MT 97:2

Lätt du kan af mina ögon finna (*Elise til sin älskare.* Lenngren) Sk VI:11 (Översättning efter dansk förebild, i sin tur gjord efter engelsk dikt av Soame Jennyns)

Se solen hur prägtig (*Visa den första maj 1797.* Lenngren (?)) MT 97:10 (Möjligen identisk med *Maj-visa*, se Warburgs kommentar till Lenngren, s. 611. Visan nämns av Beskow s. 225f)

Till vinets och vällustens ära (*SÅNG.* -.) Sk VI:13

Fauvel

(Ej identifierad)

En amours on nous dit légères (*Romance.* -.) MT 10:9-10

Frigel

(Pehr Frigel (1750-1842), svensk tonsättare. LMA 1778)

Genom dalens stilla famn (*Källan.* Lenngren) MT 99:17 (Även tonsatt av Byström) (Attribuering enl. SBL art. Frigel)

Naturen mig lärde (*VISA.* -.) MT 93:25 (Även tonsatt av Anonym och Byström) (Attribuering enl. SBL art. Frigel)

När misanthropen han gråter (*Verlds föractaren.* Elers) El 5

Frisch

(Carl Gustaf Frisch (1738-1793) (enl. Nisser))

Förutan afund och smärta (*Min sak.* Elers) El 31

Frodelius

(Möjligen Johan Niklas Frodelius (1782–1828), aktör vid Kungl. Teatern)
Fly evigt det förbudna ljuset (*Ögonblicket*. Vale-rius) Sk XIV:14

Garat

(Pierre Jean Garat (1762–1823), fransk sångare)
Hur ömt jag älskar dig (*Romance*. –.) MT 10:9–10

Gelles

(N. Gelles, ej identifierad)
A deux epoques de sa vie (*Romance*. –.) MT 08:18–20

Georgii

(Trol. Pehr Evert Georgii (1759–1808), lands-hövding, MA:s preses 1801–03. LMA 1799)
Sorgen kom i dystra skyar (*Elegie vid Marg. Fredr. Georgiis död*. Orden och musiken af dess fader) MT 02:20

Gleisman

(Carl Erik Gleisman (1767–1804), musikamatör)
Alt alt förvandlas skall (*Kellgrens död*. Silverstol-pe) MT 95:30
Bort sorg och bekymmer (–. Tengström) MT 96:11–12
Den fromma Fru Signild på sotsängen låg (*Styf-modern*. *Qvåde i gammal smak*. Rahbeck/Lenn-gren) Sk IV:2 (Original: *Den dödes igenkomst* "Den fromme Frue Signild paa Sottesaaeng laae")
Lycklig den med sorgfritt hjerta (–. Lenngren) MT 96:8 (Även tonsatt av Palm)
Må Cytherens blommor (–. –/Paykull) MT 95:13–14 (Även tonsatt av Palm)
Om hoppet sin stråle (–. –.) MT 95:19 (Även tonsatt av Anonym)
Rätt nu af mina (*Den fattiga flickan*. Franzén) Sk V:6
Syrach vill en sats försvara (*Visa*. Rahbeck/Sten-hammar) Sk IV:3
Tils jag hunnit bli en Ordens-Bror (*Fri-bryggare ordens visa*. Stenhammar) Sk VII:14
Tyst satt jag, bortglömd bland ruiner (*Till Zeli-na*. –.) Sk V:13 ("Efter danskan")
Hvi prisas så högt våra fäder? (*Göthernes ut-vandring*. Rahbeck/ Lenngren) Sk IV:12 (Ori-ginal: *Drikkevisen* "Hvi roese I saa vore Faedre")

Gluck

(Christoph Willibald Gluck (1714–1787))
När ifrån den stilla (–. Klopstock/–) MT 93:4 (Original: *Die Sommernacht* "Wenn der Schim-mer von dem Monde")
Tyst stod Maj (*Ode*. Klopstock/–) MT 90:9

Gossec

(François Joseph Gossec (1734–1829), fransk tonsättare. LMA 1799)
En dag bland unga rosor (*Anakreons 40-de ode*. *Kärleken stungen af ett bi*.) MT 02:27–28

Gretry

(André Grétry (1741–1813), fransk tonsättare. LMA 1798)
Jag känna lärnt en unger man (ur *Lisbeth eller den schweitziska flickan*. Favières/ Spetz) MT 09:4 (Premiär Stockholm 1803)
Lär en sniken guldets slaf (*Visa*. –.) MT 96:14

Gyllenhaal

(Fröken Henriette Gyllenhaal)
Jag icke någon vällust känner (*Visa*. Lindegren) Sk XII:10

Götzloff

(Ej identifierad. Friedländer nämner en Friedrich Götzloff bland vistsättarna. bd II. s. 182)
I enslighetens lugna sköte (*Ensligheten*. –.) MT 06:18–19

Haeffner

(Johann Christian Friedrich Haeffner (1759–1833), verksam i Stockholm till 1808, se-dan i Uppsala. LMA 1788)
Ack, hur svårt är ej at hinna (*Visheten*. –.) Sk VII:11
Catrina i sin fällbänk låg (*Anders och Köks-Caj-sa, parodie*. Lenngren) Sk I:6
Glada lekar, muntra nöjen (ur *Renaud*. Leboeuf/ Sparrschöld) MT 02:13–15 (Premiär Stockholm 1801)
Milda hjerta känn min låga (*Kärleken*. Linde-gren) MT 97:1 (ur *Epilog i anledning af Gustaf IV Adolfs förlofning* 2 nov. 1795. Melodin blev från 1814 välbekant i nytt arrangemang och med ny text "Hulda Rosa" av Atterbom)
Milde Konung! hör vår röst (–. Lindegren) MT 96:15 ("Coupletter i anledning af Kongl. Majts återkomst från Ryssland". Trio)

Nej bättre jag min lycka vet (–. –.) MT 03:4
O! huru lifvas ej mitt sinne (ur *Renaud*. Leboeuf/ Sparrschöld) MT 02:16–19
Selma i sin vagga låg (*De tre behagen*. Franzén) Sk II:12
Skål för den jord, som först drufvorna födde! (*Dryckes-visa*. –/Lenngren) Sk II:10
Sällhet! jag sökte dig (*Lydia och Arist*). se under *Anonyma*

Haydn

(Joseph Haydn (1732–1809). LMA 1798)
Blodet brinner (*Ynglingen*. Kellgren) MT 91:6 (Musiken är hämtad ur andra satsen av Haydns symfoni nr 63, "Roxelane", publicerad i "Favo-ritpjeser utur Haydns sinfonier" år 1786 av Ähls-tröm)
Kom, älskade minne! (*Den saknades minne*. –.) MT 06:20–22
Om en Gudamagt skull gifva (*Rosen*. Elers) El 12 (Melodin hämtad ur Symfoni nr 53, sats 2)

Hiller

(Johan Adam Hiller (1728–1804), tysk tonsät-tare)
Truls som gifte bort sin Lona (*Tvänne kor på et hemman*. Elers) El 18 (Original ur *Der Teufel ist los* (1766). "Ohne Lieb und ohne Wein". se Friedländer. bd I:2 nr 84)

Himmel

(Friedrich Himmel (1765–1814), hovkapellmäs-tare i Berlin)
Hebe, se naturen böja (*Visa*. von Nostiz und Jänkendorf/Kullberg) Sk XI:14 (Original: *An Hebe* "Hebe! sieh in sanfter Feier". se Friedlän-der bd II s. 417f)
Lison är skön; men ringa är dess börd (ur *Fan-chon eller lyrspelerskan*. Kotzebue/Remmer) MT 04:26–28 (Premiär Stockholm 1822)

Himmer

(Ej identifierad)
Dansa flicka, fri och öm (*Till Dorothee*. –.) Sk XV:16
Det blomstrar för eder (*De tre blommorna*. –.) Sk XV:5
Du täcka barn af vilda parken (*Öfver en nyckel-blomma, odlad i fenstret i februari*. –.) Sk XII:6
Ibland Floras barn jag valde fem (*Stancer til He-lene*. –.) Sk XV:7
I flickor! nyttjen tiden (*VISA*. –.) Sk XIV:13

Jag älskar dig så mycke så (*Jag älskar dig*. Vale-rius) Sk XII:15
Lät mjeltsjuka lasta den jord vi bebo (*Sälskaps-sång*. Rahbeck/–.) Sk V:16
När jorden, hård (*Vår-regnet*. Ch. Cederström) Sk XI:18 (Musik som "På lätta")
På lätta azurskyar (*Öfver friden*. Valerius) Sk X:14

Hurka

(Friedrich Franz Hurka (1762–1805), tysk ton-sättare)
Det finnes, så hviskar (*Visa*. –.) Sk XI:11 (Mu-sik som "Jag hälsar")
Harmoni! du milda styrka (*Visa*. –.) Sk XIV:7
Jag hälsar dig, fredliga flagga (*Skeppsarten*. Overbeck/Valerius) Sk X:4 (Original: *Die schif-fahrt* "Das waren mir selige Tage")

Isouard (=Nicolo de Malte)

(Niccolo Isouard (1775–1818), fransk tonsättare)
Ack! du för hvilken jag evigt skall ömma (ur *Intrigen i fönstren*. Bouilly & Dupaty/Nordforss) MT 08:2–4 (Premiär Stockholm 1807)
Vackra men bedrägliga kön (*Romance ur Cend-rillon*. Etienne/Nordforss) MT 10:24–27 (Premi-är Stockholm 1811)

Karsten

(Christoffer Karsten (1756–1827), svensk opera-sångare. LMA 1787)
Chantons le jour le plus beau (–. –.) MT 96:4 ("Couplets adressés à Mlle Sophie Le Hoc par son Père 10 février 1796")
I stillhet gömd (–. Lenngren) MT 91:19–21 (Även tonsatt av Anonym)

Kellgren

(Johan Henrik Kellgren (1751–1795), svensk författare. LMA 1788)
Du som af skönhet och behagen (*Rondo*. Kell-gren) MT 90:4–5 (Annan titel: *Inbillningens värld*).

Kraus

(Joseph Martin Kraus (1756–1792), tysk-svensk tonsättare. LMA 1781)
Bröder se bålen (*VISA*. Lenngren) MT 90:1 (Även tonsatt av Anonym, Du Puy, Stenborg, Åhlström. Jfr Wikmansson)
Dessa band och dessa knippor (kör ur *Äfventyra-ren*. Lannerstjerna) MT 91:4–5 (Premiär Stock-holm 1791)

Dors mon enfant (–. Berquin) MT 93:28–29
 Du i hvars oskuldsfulla blick (ur *Mexikanska systarna*. Sparrschöld) MT 90:23 (Premiär Stockholm 1789)
 Du vår välgörare och far (–. –.) I Theatre-almannach för år 1788, Stockholm 1787. (Anonym. men kan tillskrivas Kraus, se van Boer s. 18.)
 Farväl mit kära barn (*Elegie*, Bellman) MT 93:16 (Bellman skrev dikten vid sonen Elis' död (1787))
 Freden må Er glädje göra (*Astrild til könet*. Elers) El 19 (Musiken hämtad ur *Flinbergs bröllop*, premiär Stockholm 1788)
 Hör Bacchus! hör en usling klaga (*En utfattig drinkares klagan*. Bergstedt) Be 7 (Musik som "Hör mina ömma")
 Hör mina öma suckar (ur *Visit-timman*. Poinsett/Ristell) MT 89:1 (Premiär Stockholm 1787)
 I vårens skugga fann jag dig (–. Klopstock/–.) MT 92:24–25 (original: *Das Rosenband* "Im Frühlingsschatten fand")
 Milda hopp! af himlens händer (*Hoppet*. Silverstolpe) Sk II:8 (Musiken ursprungligen till text av Bellman: *Öfver Mozarts död* "Mozart man din grift upplåter")
 Point de tristesse (–. –.) MT 94:10 (Även tryckt i *Airs et chansons* (1797).)
 Se källan, se lunden (–. –.) MT 94:24 (För röst och cittra. Något omarbetad version av "Ti sento sospiri", tryckt i *Airs et chansons* (1797).)
 Som när af et gynnande väder (ur *Soliman den andre*. Favart/Oxenstjerna) MT 92:14–15 (Premiär Stockholm 1789)
 Ödet skulle fritt (–. Creutz) MT 93:21

Kuhlau

(Conrad Gottfr. Kuhlau (1762–1827) (enl. Nisser))
 Glädje, glädje, unga fjolla (*Glädjen och måttligheten*. Valerius) Sk XIII:14
 Nå, nå, unga flicka (–. –.) MT 06:30 (Även tonsatt av Åhlström)

Kunzen

(Aemilius Kunzen (1761–1817), dansk tonsättare. LMA 1811)
 De spögelser dandse (*Favorit Aria ur Holger Danske*. Baggesen) MT 05:21–22 (Köpenhamn 1789. ej spelad i Stockholm)

Lebrun

(Louis Sébastien Lebrun (1764–1829), fransk tonsättare)

Jag ger farväl åt stora världens sköna (ur *Svärfadren Rival*. Valville/Nordforss) MT 03:1–3 (Premiär Stockholm 1804)

Lesträd

(Ej identifierad)
 I naturen hvilken lycklig frid (*Våren*. –.) Sk XIII:4

Lesueur

(Jean François Lesueur (1760–1837), fransk tonsättare. LMA 1818)
 Jag sjunga vill Atriders fejd (*Anakreons Ista ode. öfver hans lyra*) MT 02:27–28

Lithander

(Fredrik I. Lithander (1777–1832), finländsk tonsättare)
 Du sälla döfhet! Af et sakta sus (*Den lyckligt döfve*. Franzén) Sk VII:9
 Farväl, natur och vänner! (*Den olyckligt döfve*. Franzén) Sk VII:8
 Lilla älskling hos en mor (*Vid Lilla Ludvigs graf*. Choraëus) Sk XIII:10
 Lifvets vissa mål är döden (*Minnet och hoppet*. Choraëus) Sk VIII:7
 När bland kärlekens försåt (*Sjömans visa*. –.) Sk XIII:6
 O lycklig den (*Drottning Catharinas vålnad*. –.) MT 98:23 (Om Karin Mänsdotter)
 Student! om du, det namnet värd (*Ordens-visa för studenter*. Franzén) Sk IX:6

Lorenzen

(Johan Henrik Lorentz (1762–1818), dansk musiker)
 Dystra skog och mörka gömma (–. –/Ch. Cederström) MT 07:8–9 (Även tonsatt av Åhlström)
 Lifligt mig foglarnes samljud (–. –/Ch. Cederström) MT 07:8–9 (För sång och harpa. Även tonsatt av Méhul.)

Méhul

(Etienne Nicolas Méhul (1763–1817), fransk tonsättare. LMA 1815).
 Den svarta jorden dricker (*Anakreons 19-de ode*) MT 02:27–28
 Fast jag är i min ungdoms dar (ur *Målaren och modellerna*. Bouilly/Nordforss) MT 04:4–6 (Premiär Stockholm 1804)
 Lifligt mig foglarnes samljud (*Kojan*. Ch. Cederström) Sk XI:1 (Även tonsatt av Lorenzen.)

Myslivezeck

(Joseph Mysliveczek (1737–1781), tjeckisk tonsättare)
 Ömma maka! Se hvad smärta (–. –.) MT 94:8–9

Mozart

(Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)
 Dig, ensamhet, dig helgar (*Til Ensamheten*. J.T. Hermes/–.) Sk X:5 (Original: *An die Einsamkeit* "Dir. Einsamkeit, vertrau")
 Du som åt dina bygder (*Den sanna friheten*. Valerius) Sk IX:12 (Originalen har en helt annan text av Chr. Sturm: *Im Frühlingsanfang* "Erwacht zum neuen Leben")
 Förgät ej mig (*Afsked af en vän*. –.) MT 97:17 (Troligen oäkta. Saknas i Köchel-Verzeichnis. 6. Aufl. 1964)
 Förr lefde, så berättar (*Arete*. D. Jäger/Valerius) Sk X:2 (Original: *Arete* "Einst lebte, so erzählet". Textparodi, jfr Köchel-Verzeichnis)
 Guds änglar sjelfva gråta (*Skillnaden och återföreningen*. –/ Valerius) Sk X:13 (Original: *Trennung und wiedervereinigung* "Selbst Engel Gottes". Troligen oäkta, saknas i Köchel-Verzeichnis)
 Hur nöjd hvar morgon (*Den förnöjde*. C.F. Weisse/–.) MT 05:28–30 (Original: *Die Zufriedenheit* "Wie sanft, wie ruhig fühl' ich")
 I mina dar på jorden (*Gumman*. Hagedorn/Valerius) Sk X:3 (Original: *Die Alte* "Zu meiner Zeit")
 I skuggan af en trogen lind (*Jag säger ingenting*. C.F. Weisse/ Valerius) Sk X:10 (Original: *Die Verschweigung* "Sobald Damötas Chloen")
 Kom, sköna maj, och blicka (*Vår-visa*. Overbeck/Valerius) Sk IX:4 (Original: *Sehnsucht nach dem Frühlinge* "Komm, lieber Mai")
 Mig lockar ingen bland de stora (*Berget och dalen*. –/Valerius) Sk IX:10 (Original: "Mich locket nicht")
 Mot mig är lyckan snål och vred (*Förnöjsamheten*. J.M. Miller/Valerius) Sk IX:14 (Original: *Die Zufriedenheit* "Was frag ich viel")
 Vi gossar, vi vandra (*Gossarne på ängen*. Overbeck/Valerius.) Sk IX:17 (Original: *Das Kinderspiel* "Wir Kinder, wir schmecken")

Müller

(Christian Friedrich Müller (1752–1827), svensk hovkapellist. LMA 1788)
 Broder, tag glaset och låtom oss sjunga (*Supvisa*. –.) Sk VI:14

Det var en tid då människjan (*Sällskaps-visa*. –.) Sk VII:13
 Det var i Saimen (–. Franzén) MT 98:7–8 (Även tonsatt av Palm)
 I som tömmen bågaren (*Dryckes-sång*. –.) Sk VI:3
 Mildt du sänker, klara aftonstjerna (*Til Aftonstjernan*. –.) Sk VI:1 ("Från danskan")
 O Du, som verldars millioner (*Hymne*. Lenngren) Sk VII:1 (Även tonsatt av Palm)

Naumann

(Johann Gottlieb Naumann (1741–1801), tysk tonsättare. LMA 1777)
 Man frågar mig hvad skönhet är? (*Svar på tal*. Elers) El 25 (Marchmelodi ur *Gustaf Wasa*, känd genom Bellman "Så lunka vi" FS 21)
 Hvad muntrar mer (*Skånska dragon visan*. –.) MT 03:4 (Samma marchmelodi som ovan)
 Ädla skuggor, vördade fäder (ur *Gustaf Wasa*. Kellgren) MT 02:3–4

Palm

(Johan Fredrik Palm (1753–1821), svensk musiker och tonsättare. LMA 1794)
 Atis uti raseri (*Visa af Anakreon*. Paykull) Sk III:18
 Bäfven då alt folk på jorden (*Vid kärlekens olyckliga fall*. Elers) El 44 (Musik som "Iris och")
 Den mänskovän må heder (*Trägårdens balen*. Lenngren) MT 93:17
 Den vinterliga stormen ren (*Kyrkogården*. –.) Sk IV:5
 Det var en sägn i Svithiod (*Visa*. –.) Sk IX:9
 Det var i Saimen på en ö (*Den gamle knechten*. Franzén) Sk I:8 (Även tonsatt av Müller)
 Ensam i den mörka lunden (*Till Laura*. Valerius) Sk IX:2 (Annan titel: *Till Salla*)
 Fästom då förrän de slutas (–. –.) MT 92:29
 Förgäfvets letar du en töcknig framtids öden (*Visa*. Silverstolpe) Sk III:16 (Även tonsatt av Byström)
 Förrn solens morgonblick (–. –.) MT 97:6
 Gläd dig i din ungdomsvår (*Till Sophie, vid dess inträde i verlden*. Lenngren) Sk I:9 (Annan titel: *Till en ung flicka på hennes födelsedag*)
 Goda gosse, glaset töm (*Supvisa*. Franzén) MT 94:24 och Sk II:17 (Två olika tonsättningar. Även tonsatt av Åhlström).
 Han, som en dag skall verlden dömma (*Visa för de fattiga*. Thaarup/Blom) Sk III:7 (Även tonsatt av Wikmanson)
 Han, som kan ensam glädje (–. –.) MT 93:20

Hilda svävar lätt i dansen (*Contrasten*. Lenn-
gren) Sk V:15
Hopp om den tid som komma skall (*Til Sophie i
et lykkligt øgnablick*. –.) Sk III:4 (Även tonsatt
av Byström)
Här vid denna silfverbäcken (*Till Selma*. Fran-
zén) Sk I:2 (Även tonsatt av Åhlström)
Iris och dess herde lågo (*Man njuter och flyr*.
Elers) El 2
Jag bygger mig en kammare (*En eremit som gräf-
ver sin graf*. –.) Sk VIII:14
Jag lifvets nöjen smakar (*Torparen*. Elers) El 6
Jag sjunga vill om Trojas krig (–. –.) MT 92:18
Jag såg en syn (*Nydrssång*. Franzén) Sk VIII:5
Jag vid min harpa sjunga vill (*Ballad*. Lindegren)
Sk VI:12
Kärlek som så vänligt smilar (*Vänskapens kedja*.
Elers) El 47 (Musik som "Iris och")
Le uti din moders sköt (*Den öfvergifna*. –.) Sk
VIII:11
Lilla Calle sprang så rolig (*Lilla Calle*. Linde-
gren) Sk VI:17
Lycklig den, med sorgfritt hjerta (*Lycklig den*.
Lenngren) Sk IV:9 (Även tonsatt av Gleis-
man)
Lägg af, min vän, den sorgedräkt (*Visa*. Kell-
gren) MT 89:10 (Annan titel: *Epikurismen*)
Länge vandrade mitt trötta hjerta (*Til mitt hjerta*.
Lindegren) Sk VI:5
Låt oss Bacchi ära höja (–. –.) MT 92:28 (Mu-
sik som "Må Cytherens")
Låt statskloke män (–. –.) MT 93:7
Midnattens måne bland molnen går (*Alf och Ly-
na*. Baggesen/–.) Sk VII:4
Må Cytherens blommor paras (*Visa af Anacreon*.
Paykull) Sk III:11 (Även tonsatt av Gleisman)
(Musik som "Låt oss Bacchi")
Hannas siska i sin bur (*Häckburen*. Lenngren)
Sk V:5 (Även tonsatt av Åhlström)
Ner uti dalens djup (*Ynglingen*. –.) MT 99:1–3
O du, som räknat mina år (*Ynglingens hopp*. Sil-
verstolpe) Sk III:19
O du, som verldars millioner (–. Lenngren) MT
01:22–23 (Även tonsatt av Müller)
O! flygtade behag af mina barndoms dagar (*Den
lyckliga barndomen, sång*. Lindegren) Sk
VII:12 (Även tonsatt av Byström)
Prässa drufvan! Glaset fyll! (*Visa*. Lindegren) Sk
IX:5
På spåda myrthenqvistars blad (–. Paykull) MT
92:13
Se ifrån kullen, öfver sträckan der (*Förgänglighe-
ten*. Sjöberg) Sk XIII:16
Se mamma hur det brinner (–. –.) MT 99:4

Sjungom dygdes låf, som gifvit (*Vänskapen*.
Elers) El 26
Snabbt flygtade min ålders vår (*Den åldriges
minne*. Silverstolpe) Sk II:19 och Sk III: bilaga
(Två olika tonsättningar)
Snart mit hjerta domnade bort (*Julia*. –.) MT
97:9
Snart är din sällhets tid (*Visa*. Lindegren) MT
96:25
Tag hit min lyra (–. Lenngren) MT 91:19–21
Hvar dag jag känner i min själ (*Den fattiga mod-
ren till sin dotter*. –.) Sk X:16
Hvar skall min ängslan lugnet finna? (*Visa i en
melankolisk stund*. –.) Sk I:3
Hvar är Cypem? jag skal finna (*Ynglingen och
mannen*. Franzén) Sk II:15
Hvem vill ha mitt hjerta, qvinnor (*Auktion på
mitt hjerta*. Valerius) Sk IX:16
Yngling! du som dansar mig förbi (*Tiggaren*.
Lindegren) Sk VIII:9
Yngling: kransa dina hår (*Anacreontisk visa*. Sil-
verstolpe) Sk II:11
Älskvärda nattfiol! (–. –.) MT 02:16–19
Än et ögonblick – och sedan slut (*Til mit hjerta*.
Lindegren) Sk VII:6

Righini

(Vincenzo Righini (1756–1812), kapellmästare i
Berlin. Båda de följande sångerna är hämtade
ur R:s Sammlung deutscher und italienischer
Gesänge, Heft 1, Leipzig, bei A. Kühnel
(1804).)
När skall ödets nåd mig skydda (*Min sista öns-
kan*. Salis-Sewis/Valerius) Sk XV:4
Som sorglig andakt tiger (*Aftonen*. Muehler/Va-
lerius) Sk XV:10

Rouget de Lisle

(Claude Joseph Rouget de Lise (1760–1836))
(Allons, enfants) (*Marche des Marseillois*.
Rouget de Lisle) MT 93:18 (Utan text)

Rousseau

(Jean Jacques Rousseau (1712–1778))
Sen du glad som solen (*Vilhelms maka, Roman-
ce*. Franzén) Sk VIII:13 (Original: Air de trois
notes "Que le jour me dure", nr 53 i Rousse-
aus Les Consolations des miseres de ma vie.
ou Recueil d'airs, romances et duos, Paris
1781.)

Sacchini

(Antonio Sacchini (1730–1786), italiensk tonsät-
tare)

Med dubbel glädje (*Aria ur Oedipe i Athen*.
Guillard/Nordforss) MT 09:17–18 (Premiär
Stockholm 1800)

Schreiber

(Ej identifierad)
Jag satt vid en enslig och sorlande bäck (*Bäcken*.
–.) Sk XIII:2
Kring blomsterkullen flyktig far (*Den osynliga
anden*. –.) Sk XIII:5

Sjöberg

(Möjligen Nils Lorens Sjöberg (1754–1822), för-
fattare)
Glad och sorgfri i sin ungdoms vår (*Den unga
vandrararen*. –.) Sk XVI:6
Menlöse ängel! (*Lifvets dag, ode til et nyfödt
barn*. –.) MT 00:1–2

Stenborg

(Carl Stenborg (1752–1813), svensk sångare och
tonsättare. LMA 1782)
Ach! at Konung, Råd och Ständer (*Den 26 feb-
ruarii 1789*. Elers) El 39 (Musik som "Fogel-
fångarn")
Bröder se bålen (–. Lenngren) MT 91:17 (Även
tonsatt av Anonym. Du Puy. Kraus. Åhl-
ström. Jfr Wikmanson)
Du som ömhets lagen lyder (*Kärlekens lif*. Elers)
El 29 (Musik som "Fogelfångarn")
Fogelfångarn, ung och dristig (*Fogelfångaren*.
Elers) El 22
Förlåten gubbar! at vi unga (*Ungdomen*. Elers)
El 1
Gryningen af dagens Gud (*Visa*. –.) Sk III:9
(Duett. "Imitation", dvs. översättning)
Kom muntra löje, sänk dig neder (–. –.) MT
89:6 (Även tonsatt av Bark. Åhlström)
Moder du som i din famn (*Cavatina ur Eremiten
eller fadershjerta*. Kotzebue/Eurén) MT
98:4–5 (Premiär Stockholm 1798)
Om vänskap är et heligt band (*En öm saknad af
en god vän*. Elers) El 43
Täcka Creoler skynden till dansen (*Aria ur Sido-
Arfvingen eller Forvagnen i Joigny*. Picard/
Stenborg) MT 02:7 (Premiär Stockholm 1801)
Hvem kan utan fasa skåda (*Hebe*. Elers) El 30
(Musik som "Fogelfångarn")
Vid ljudet utaf älskarns röst (*Aria*. –.) MT
95:13–14
Hvi skådar du med såradt öga (*Lyckan*. Leo-
pold) Sk III:13

Stieler

(Carl August Stieler (1780–1822), sångare, i
Stockholm från 1802. LMA 1818)
Svearne fordomdags drucko ur horn (–. –.) MT
10:16–18 (Manstrio) (Med "Svearne" utbytt
mot "Göterne" blev detta Götiska förbundets
sång.)

Struve

(Jacob Bernhard Struve (1767–1826), svensk
musiker. LMA 1797)
Det bodde en gubbe (ur *Torparen*. Nordforss)
MT 04:1 (Premiär Stockholm 1803)
Jag gläder mig åt hur min man (*Vals ur Den
ondsinta hustrun*. Etienne/Nordforss) MT
08:7–9 (Premiär Stockholm 1808)

Trasten

(Ej identifierad)
Cornelius, lik sin hela ätt (*Min salig man*. Lenn-
gren) Sk V:7
På fältet, der blodströmmar rinna (*Visa*. –/Lenn-
gren) Sk V:1 ("Efter tyskan". Annan titel:
Min levnads mål)
På hinsidan jorden, der folket skal gå (*St. Gö-
ran, Romanz*. –.) Sk V:11

Uttini

(Francesco Antonio Uttini (1723–1795), svensk
hovkapellmästare. LMA 1772)
Gustaf Adolph Du hvars ära (...*Aria och chor i
prologuen i anledning af H.K.H. kron-prinsens
födelse*. Adlerbeth) Theatraliska nyheter.
Stockholm 1781, samt även i Kongl. Svenska
Theaterns almanach för året 1779. Stockholm
1779. (Enl. Dahlgren: *Prolog kallad odödlig-
hetens tempel*... uppförd ffg. 11 nov. 1778)
Skild från tidens ångst (*Duo*. Bellman) Bilaga i:
Gellerts Fabler (Översatta av Bellman). Stock-
holm 1793. (Sången är en hyllning till fabeldik-
taren Gellert. Facsimile i Bellmansstudier.
13:e samlingen. Stockholm 1959.)

Wallerius

(Möjligen identisk med skalden Johan David Va-
lerius (1776–1852), som även var sångare.
LMA 1827)
Bland yra lätta svärmar (*Hebe på Paphos*. Vale-
rius) Sk X:9
Nej, passionen är den sanna styrkan (*Till Salla*.
Valerius) Sk X:11
Ämnad att ett helgons namn (*Till Karin den 12
november 1801*. –.) Sk X:7

Walter

(Thomas Christian Walter (1749–1788), dansk ämbetsman och tonsättare. LMA 1776)
Mit öma hjerta (*Aria*. –.) MT 89:2

Wikmanson

(Johan Wikmanson (1753–1800), svensk tonsättare. LMA 1788)

Fordom var världen så glättig och rolig (*Gyllene tiden*. Lenngren) MT 89:8 (Musiken ursprungligen skriven till "Bröder se bålen", se Mörner 1952, s. 225).

Han, som en dag skall världen dömma (*Visa för de fattiga*. Thaarup/Blom) Sk IV:bilaga (Även tonsatt av Palm)

Jorden, af skaparen nydanad låg (*Visa*. –.) Sk IV:8 ("Öfversättning")

Lärde med fåfång kunskap blänka (*Min vilja*. Gleim/Lenngren) Sk IV:1 (Original: *Der Wille* "Helden, die nach Ehre schmachten")

Lät Pastor Smiler (*Hvem är den största man?* Lessing/Kellgren) MT 93:22–24

Toma glas i godt calas (*Canon A 4*. Franzén) MT 95:15 (Även tonsatt av Anonym)

Ungdom du hvars hjerta (–. Lenngren) MT 06:13–14 (Även tonsatt av Åhlström)

Witzoffsky

(Ej identifierad)

Ljufva västan med sin fläkt (*Maj-qvæde*. Ch. Cederström) Sk XI:15

Ömhet, lugn och hopp (–. –.) MT 03:23–25

Vogler

(Abbé Georg Joseph Vogler (1749–1814), tysk-svensk tonsättare. LMA 1786)

Farväl, jag går at evigt rycka (ur *Gustaf Adolph*. Kellgren) MT 91:8–9

Gud hvad vällust hjertat känner (ur *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*. Kellgren) MT 99:6–8

Hosianna Davids son, välsignad (*Marche*. –.) MT 02:20

Lucido Dio! (*l'Invocazione del Sole alla mezza notte in Laponia*. Acerbi (?)) MT 99:6–8 (Trio. Jfr E. Haeger, STM 37 (1955), s. 155)

O Du! som lugnet af Din själ oppfarr (ur *Cantate för den 19 augusti 1786*. –.) i Theatre-almannach för år 1787, Stockholm 1786.

Hvad tiden sagta skrider (ur *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*. Kellgren) MT 99:6–8

Zander

(Johan David Zander (1750?–1796), hovkapellist. LMA 1788)

Jag är lycklig, mina Bröder (*Visa*. Franzén) Sk II:9

Kärlek, af sin seger drucken (*Såramålet*. Elers) El 20

Mins hur jag älskat dig (ur *Tom Jones*. Poinset/Envallson) MT 91:1 (Inlägg i Philidors opera, premiär Stockholm 1790)

Sedan ryktet börjat tala (*Den belönte soldaten*. Elers) El 40

Så hastar tidens ström (*Petronella*. Elers) El 14

Så vördom tacksamhetens lag (*Diana*. Elers) El 21

Åhlström, Carolina

(Carolina Fredrika Åhlström (1782–?), dotter till Olof Åhlström)

Ack! du vet ej goda flicka (*Oskulden*. Choraëus) Sk XIII:12

Jag känner ännu världen föga (*Den lilla flickan, barn-visa*. –.) Sk XIV:10

När kringom guldets gömda hopar (*Lifvets vishet*. –.) Sk XV:12

Åhlström, Charlotta

(Maria Charlotta Åhlström (1784–1830), dotter till Olof Åhlström, gift 1818 med Carl Magnus af Lehnberg)

Ensam jag gick vid (*Visa*. –.) Sk XV:14

Farväl! Hon är då inne (*Farväl*. –.) Sk XV:11

Åhlström

(Olof Åhlström (1756–1835). LMA 1785)

Bland forntidens seder (*Bröllops-visa*. –.) Sk XV:6

Bort, bröder, med lekar och nöjen (*Eldsvådan i Köpenhamn år 1795*. Sjöberg) Sk XIII:13

Bröder se bålen (–. Lenngren) MT 97:14–15 (Även tonsatt av Anonym, Du Puy, Kraus, Stenborg. Jfr Wikmanson)

Den stackars Nelli satt och gret (*Den lilla tiggarflickan*. Lenngren) Sk V:3

Det var en gång en man af dygd (*Visa*. Rahbeck/Kellgren) Sk I:1

Det var en tid, jag kallades: den lilla (*Då jag var liten*. Baggesen/Kellgren) Sk III:2 (Även tonsatt av Byström)

Det var natt och månan blänkte (*Min salig hust-ru, Caricature*. Lenngren) Sk V:4

Drag sällhetens förgyllning (*Lifvets värde*. –.) Sk XIV:9

Drick! De förflyga de susande perlorna (*Champagne-vinet*. Franzén) Sk XII:12

Drifvan knarrar under skon (*Vintervis*. Lenngren) Sk III:6

Du ber mig Philis jag skal säga (*Definition*. Elers) El 27

Du med trängande rop (*Ode til sällheten*. Schack-Staffeldt /Kellgren) Sk II:16 ("Fran danskan")

Dunkelt ren bakom mig blånar (*Det förlorade paradiset*. –.) Sk VII:2

Du, själ utaf min själ, du (*Socratis röst från Eli-seen*. Silverstolpe) Sk III:12

Du, som hafver barnen kär (*Sång för barn*. –.) Sk XVI:5

Du som i höghet (*Visa*. Lenngren) MT 90:2

Du! som nöjet ger en vinge (*Till hoppet*. –/Franzén) Sk XIII:9 ("Öfversättning ifrån franskan")

Du hvars blod för menskligheten runnit (*En suck från altaret*. Choraëus) Sk VIII:2

Dyrbart klädd i präktig riddarskrud (*Gref Bernhards bröllopp*. Lenngren) Sk XI:5

Dystra skog och mörka gömma (*Klagan*. Ch. Cederström) Sk XI:6 ("Öfversättning". Även tonsatt av Lorenzen)

Då först man lifvets bana träder (*Sång till naturen*. –.) Sk IV:16

Då i nattens tysta sköte (*Till Jason*. –.) MT 03:6

Då, min vän! oss alt förläter (*Aria ur Eremiten eller fadershjertat*. Kotzebue/Eurén) MT 98:22 (Premiär Stockholm 1798)

Då månan blickar, sorgsen, blek (*Louises graf*. –.) Sk II:5

Då saknaden, sorgen och qvalen (*Dryckes-visa*. –.) Sk XIV:5

Ej hade Carl Magnus i tiden (*Roland, Romance och dricks-visa*. Rahbeck/Stenhammar) Sk VI:9

En dåre för sin framtid (*Måtlighetens skål*. Baggesen/Lenngren) MT 93:18 (Original: *Maa-dens skaal* "En Daare sørger for i Morgen")

En liten pilt jag bygga såg (*Gossen och leksakerne*. Lenngren) Sk VIII:6

En munter trast i granens topp (*Näktergaien*. Elers) El 45

En mänska är en blomma värd at skåda (*Blomstrens högtid*. Elers) El 49

Ensam går jag törnets stig (*Sång för den olycklige*. Choraëus) Sk XII:11

Ensam i den skumma dalen (*Den sanna drömmen*. –.) Sk II:14 (Musik som "Här, vid")

Ensam, i min hyddas famn (*Saknaden*. Kellgren) Sk II:18 och MT 96:11–12 (Två olika tonsättningar)

Ensam i min lilla koja (*Enkans visa*. Choraëus) Sk VIII:1

Flicka, spinn, och laga så (*Spinnvisa*. Voss/–.) Sk VIII:12

Forntiden hade ett nyttigt skick (*Visa*. –/Stenhammar) Sk IV:15 ("Efter danskan")

Från den tid jag spådest var (*Dygden och visheten*. Lenngren) Sk III:10

Från en lycklig länk af drömmar (*Till den frånvarande*. –.) Sk XII:5

Fröken Lise, vid fjorton år (*Grefvinnan*. Lenngren) Sk II:4

Försonlighet! med rodnande förvirring (*Til försonligheten, vid årets slut*. Choraëus) Sk VIII:4

Först den medlersta af trenne (*Tidens trenne döttrar*. Franzén) Sk XVI:10

Glad då hon en lycklig ser (*Henriette*. –.) Sk VI:4

Goda gosse! glaset töm (–. Franzén) Sk III:bilaga (Även tonsatt av Palm)

Gustaf Adolph utsedd är (*National-sång*. Oxenstierna) Sk II:1

Hastigt flygta barndoms åren (*Mamma till lilla Sofi*. –.) Sk XV:13

Hemskt, i tornet klockan slår (*Till B.M.F:Rs skugga d. 10 febr. 1806*. Ch. Cederström) Sk XIV:12

Hon flyr! hon flyr! och ljus och lif försvinna (*Eglés bortresa*. E. Chr. von Kleist/–.) Sk XII:7 (Original: *Amynth* "Sie fliehet fort! Es ist um mich geschehen!")

Hur rördes jag ej af det sköna (*Melankolisk sång*. Lidner) Sk I:10 (Jfr Nej. mänsklighet...)

Hurtigt! Puderkappan fram (*Toiletten*. Lenngren) Sk VII:3

Här, vid denna silfverbäcken (*Till Selma*. Franzén) Sk I:2b (Även tonsatt av Palm)

Hör, min vän, det är ej åt (*Lifvets bål*. –.) Sk III:3 (Även tonsatt av Anonym)

Ibland, då sinnet lugnt (*Drömmarne*. –.) Sk X:12

Ibland en munter ungdoms tropp (*Visa*. Paykull) MT 93:19

I denna bäck en grumlad (*Melankolisk fantasi*. –.) Sk XI:16

I grafvens tysta mörka gömma (*Grift-sång*. –.) Sk XII:3

I Herrar! Jag vil er berätta (*Den välvise, Minnes-sång*. Lenngren) Sk VII:15 (Duett; Även tonsatt av Byström)

I mina ömma sånger (*Visa*. Ch. Cederström) Sk XI:3

Ingrid! Hvad befaller frun (*Frun och pigan, på morgonstunden nära kl. 11*. Bellman) Separattryck (annons om denna sång i Extra Posten 18 okt. 1793; den tillskrives Åhlström, men

- saknar tonsättarnamn. Meddelat av Olof Byström.)
- Jag har i kojan der jag bor (*Min siska*. Franzén) Sk VI:6
- Jag kom i världen (*Ärfarenheten*. —.) Sk XIV:2
- Jag — nej! jag aldrig hjernan kryster (*Drinkares lefnad, hädanfärd, himmel*. Bergstedt) Be 4 (Musik som "Kom lät oss")
- Jag redan ålderdomen känner (*Visa af Anacreon*. Paykull) Sk III:15 (Musik som "När jag")
- Jag ren af alla flickor hör (*Visa af Anacreon*. Paykull) Sk III:17
- Jag saknar al min fordna kraft (*Gubben*. Lenngren) Sk V:10
- Jag sitter i mit fönster här (*Nyårs-visa 1797*. Franzén) Sk VI:2
- Jag sjunger icke om kamp och strid (*Hvad jag sjunger och icke sjunger*. Baggesen/—.) Sk VI:8
- Jag sjungit har om vänskapen (*Mina sånger*. —.) Sk XIII:8
- Jag slog puder i mitt hår (*Mirza*. Lenngren) Sk VII:10
- Jag vill gärna älskad bli (*Skönheten*. —.) Sk X:8
- Ja visst godt folk (ur *Charlatanerne*. Pigault-Lebrun/Westberg) MT 07:14–16 (Premiär Stockholm 1800)
- Jordens grunder skakas (*Vid H.K.H. storfurstens af Finland Carl Gustafs död*. —.) Sk XIV:1 (Prins Carl Gustaf föddes 1802 och dog redan 1805)
- Julie var danad af behagen (*Visa*. Paykull) Sk V:8
- Juli, Zemir och Danaë (*Den beständige trogne*. Kellgren) Sk XI:2
- Kan ingen hamn åt mig uppsökas (*Tårarna*. Ch. Cederström) MT 03:15–16
- Kom, enslighet! Jag i din famn mig sänker (*Ensligheten*. —.) Sk II:3
- Kom glada ungdom (*Ålderdomen*. —.) MT 06:10–12
- Kom lät oss lifvets vällust (*Visa*. Lenngren) MT 90:24–25
- Kom muntra löje (*Visa*. —.) MT 89:4 (Även tonsatt av Bark, Stenborg)
- Kom o minne! ljufva vän (*Gubben*. —.) Sk XVI:12
- Kom vänner! knytom kretsen tätt! (*Skål på årets sista afton*. —.) Sk IX:18
- Lilla Clara, förebrå ej mig (*Barnsligheten*. Choraëus) Sk XI:10
- Lugn var dagen (*Öfver Lundström*. Lindegren) Sk IX:11 (Carl Jakob Lundström levde 1756–1800, assessor i Bergskollegium, tilläg-
- nad Fredmans epistel nr 71. "den svenska dryckessångens skapare" (Beskow s. 229). stöttepelare i Par Bricole (Åkerberg s. 14f))
- Lyckliga ni systrar! som i skygden (*Till de hemmavarande, Elegie*. Franzén) Sk VIII:10
- Långt från dessa berg — Fern vom kalten Pol (*Helena, Elegie*. —.) Separattryck (före 1805). ("Författad af ett Svenskt Fruntimmer...")
- Låt hvar en sitt spel få spela (*Mitt spel*. Valerius) Sk XVI:15
- Låt vara raska, modiga tropp (*Husar-visa, Marche*. Valerius) Sk XVI:7
- Länge fängslad af behagen (*Det fruktlösa beslutet*. Paykull) Sk II:7
- Låt året förändras (*Årets tider*. —.) Sk XVI:3
- Magister Mal båd natt och dag (*Den lärde*. Zetlitz/Lenngren) Sk V:2
- Man prisar en forntid (*Den gamla och den nya seden*. —.) Sk XVI:9
- Man sätter ej nöjet (*Calas-regler*. Valerius) Sk XV:8
- Maria flög af sängen opp (*Fredrics vålnad, skottsk ballad*. Baggesen/Kellgren) Sk I:5a, b (Två olika tonsättningar)
- Medan lifvets dag än njutes (*Visa*. —.) Sk IX:15
- Menar du, min bror, at den är säll (*Sällheten*. Silverstolpe) Sk II:6
- Mer lycklig än Kresus (*Sällskaps-visa*. Tengström) Sk XI:4
- Min fosterbygd, jag hälsar dig (*Visa*. Ch. Cederström) Sk XI:12
- Min grönsiska och jag (*Min grönsiska*. Gleim/—.) Sk XI:19
- Min hjord är alt för mig (*Pastorale*. —.) MT 96:8
- Min vän! hvad batar oss (ur *Föraktaren*, troligen = *De okände, eller verldsförakt och ånger*. Kotzebue/Björn) MT 91:17 (Premiär Stockholm 1791)
- Min Zethos! om börsdrätt dig lyster (*Ode öfver människans rätta värde*. —.) Sk V:9
- Monsieur, je suis un grand artiste (*Aria ur Tanddoctorn*. Nordforss) MT 00:24–25 (Premiär Stockholm 1800)
- Månen ej lyser (—.) MT 06:18–19
- Mänska känn ditt ödes skick (*Männens fyra åldrar*. Jean-Baptiste Rousseau/Lenngren) MT 92:10
- Nannas siska i sin bur (—.) Lenngren) MT 96:22 (Även tonsatt av Palm)
- Nattens stjernor uppå fästet glimma (*Den högtidliga förlofningen*. Choraëus) Sk VIII:3
- Nattliga stunden (*Sommarnatten*. Choraëus) Sk XI:13
- Nej, mänsklighet! Jag ömt begråter (*Sång i en gladare stund*. Lidner) Sk I:11 (Jfr I:10. Hur rördes)
- Nå! nå! unga flicka (*Gubben til ungdomen, visa*. —.) Sk XI:7 (Även tonsatt av Kuhlau)
- När fordomdags Göthen framträdde (*Sällskaps-sång*. —.) Sk XVI:13
- När jag den djupa bägarn tömmer (*Visa af Anacreon*. Paykull) Sk III:14
- När jag dricker, snillets gud (*Visa af Anacreon*. Paykull) Sk III:8
- När kärlek härskar (ur *Den bedragne Bachan*. Gustaf III) MT 89:7 (Premiär Stockholm 1789)
- När skämtet tar ordet (*Bord-visa*. Franzén) Sk XVI:8
- När sänkta rullgardin (*Til en Girig*. Lenngren) Sk V:12
- När til en blygd för våra seder (*Visa*. —.) MT 96:8 (Även tonsatt av Anonym)
- När ömhet, hjertats helga drift (*Cloe vid en väns graf*. Elers) El 46 (Musik som "När kärlek")
- O, ljufva tröst, att alla (*Vid fru A.D.H:Gs graf d. 31 maji 1806*. —.) Sk XV:3
- Om jag bland män skor skulle välja (*Min vän*. Nordforss) I: E. U. Nordforss. Bukoléon. blandad läsning för olärde. Stockholm 1799.
- Om jag far bort, så gråter du (*Bortresan*. Choraëus) Sk XIII:11
- Om tiden ej målar (*Företal*. Elers) El (onummerat)
- O! till hvad nejder (*Bergstörningen*. —.) Sk XV:15
- O hvad är, som sårar (*En enkas vagg-visa*. —.) Sk I:13
- Oändliga väsen! Du (*Nu*. —.) Sk IX:1
- Poeter prisa mången gång (*Visa*. Rahbeck/Stenhammar) Sk IV:10
- Redan hann, sin purpurslöja (*Människjans anlete, ode til Selma*. Franzén (?)) Sk I:7
- Ren skrider det nya (*Nyårssång år 1802*. —.) Sk X:15
- Ren vårens sol i dans går opp (*Vårlängtan*. —.) Sk VI:7
- Saliga timma, skapt för (*Återseendet*. —.) Sk XIII:3
- Salig farbror Marcus (*Visa*. Lindegren) Sk VIII:16
- Se hon kommer, leende och from (*Gumman*. Lenngren) Sk IV:7
- Ser du Lisbe nyss trolovad (*Fästmon*. Lenngren.) Sk VII:5
- Skilj dig min tanka från ledsnad (*Min lära*. —.) Sk XII:1
- Skogsgud! unna mig, at finna (*Idyll*. Choraëus) Sk IX:13
- Skuggorne samlas (*Afskedet*. —.) Sk X:6
- Skynda, kom att i min famn (*Till den hemkomna*. —.) Sk XIV:4 (jfr XIV:3 Hvad längtan)
- Skön, som Cyperns herrskarinna (*Lydia*. Baggesen/Kellgren) Sk I:15
- Skön stod blomman (—.) MT 02:11–12
- Smickra pojken, blinda mor (*Ålderdoms-trösten*. Lenngren) Sk VII:7
- Små flickor äro rädda (*Lilla Hedda till sin pappa*. Choraëus) Sk XII:4
- Snart skola mina år (*En blick på grafven*. Lenngren) Sk VIII:8
- Sof, min söta gosse! sof (*Den fattiga modren*. Franzén) Sk III:5
- Stundom kring de dödas läger (*Kyrkogården*. Lenngren) Sk VI:16
- Så menlös och så skön (*Visa*. Blom) Sk X:1
- Så priset man vinner (*Handen, Visa*. —.) Sk XIV:6
- Säg mig den bästa kunskapsgren (*Det bästa*. Valerius) Sk XVI:14
- Sällhets-skapande förmåga (*Sång till glädjen*. Schiller/Leopold) Sk I:4 (Original: *Ode an die Freude*)
- Sänd af Jofur, smärtan (*Visa*. Zetlitz/Lenngren) Sk IV:6 (Original: *Hvordan det er gaaet til "Vredens Søn Smerte"*)
- Sörj ej den gryende dagen förut (*Lifvets njutning*. Franzén) Sk XII:8
- Tack! min mamma! tack för din visit (*Vålnaden af lilla Gustaf*. Lindegren) MT 03:5
- Till andra verldar (*Inbildningens tröst*. Franzén) Sk IX:8
- Till min hydda sänkte sig (*Sällskaps-sång*. Blom) Sk XVI:1
- Tro ej alla menskjor illa (*Mitt råd*. Ch. Cederström) Sk XIV:11
- Trött jag vandrade på lifvets stig (*Vänskapen*. —.) Sk XII:14
- Törst til blod och klor har örnen (*Sången*. —.) Sk VI:15
- Unga flicka! i din vår (*Till en ung flicka*. Franzén) Sk I:12
- Unga, muntra, sköna flicka (*Til en ung flicka*. Lenngren (?)) Sk II:13
- Ungdom, du hvars hjerta hyser (*Visa*. Lenngren) Sk III:20 och MT 89:12 (Samma musik. Även tonsatt av Wikmanson)
- Upp bygdens barn (*Sång för arbets-folk*. —.) Sk XV:1
- Hvad längtan gör mig tiden lång (*Till den bortfarna*. —.) Sk XIV:3 (Jfr XIV:4, Skynda, kom)

Hvad är vår första pligt (*Världens och världinnans skål.* –.) Sk XII:13
 Hvad upror och fara (*Stormklockan.* Elers) El 37
 Van att med förtjusadt öra (*Claras canarifogel.* Choraëus) Sk XII:9
 Varma yngling, i din vår (–. –.) Sk V:14
 Varsamt gå på lifvets blomsterstig (*Den åldriges röst till ynglingen.* –.) Sk XII:2
 Hvar är min graf (*En tanka på min egen graf.* –.) Sk XI:17
 Vauxhallen börjas, min bror (*Vauxhallen.* Lenn-gren) Sk VI:18
 Ve den mörke vise, som vill ila (*Hjertats philo-sophi.* –.) Sk IV:14
 Hvem skulle för en framtid (*Mitt tycke.* Choraë-us) Sk XI:8
 Vet söta pappa! då jag for (*De små.* Franzén) Sk IV:11
 Vid den klara källans brädd (*Visa imiterad af Anacreons 4de ode.* Paykull) MT 99:30
 Vid den spegelklara viken (–. –.) Sk XIII:1

Vid hafvet, på ensliga stranden (*Sorgens son.* Herder/Leopold) Sk III:1
 Vinterns välde lycktar (*Våren.* Kellgren) Sk II:2
 (Även i Stockholms Posten 1779:130. enl. Norlind, s 11)
 Viss är döden – för mitt öga (*Den dygdiges tröst.* Blom) Sk IV:4
 Hvi sörjer jag? (*Trösten.* Choraëus) Sk XIII:7
 Vi än i fridens famn (*Krigs-sång.* –.) Sk XIV:8
 Yngling, som på lifvets stråt (*Visa.* –.) Sk XIII:15
 Åter igen med lifvande blickar (*Vårens ankomst.* –.) MT 91:22
 Ännu sitter jag i min koja (*Tiderna.* Ch. Ceder-ström) Sk XV:2
 Öde, om du vill mig gifva (*Visa.* –.) Sk III:21
 (Musik som "Ungdom, du")
 Ömma barn! den sorg är stor (*Sång till en ung flicka vid hennes mors död.* Choraëus) Sk IX:3
 Ö! hvars höjder att bekransa (*Det nya Eden.* –.) Sk VIII:15

Rebling (Eberhard): Die soziologischen Grundlagen der Stilwandlung der Musik in Deutschland um die Mitte des 18. Jahrhunderts. Berlin 1934.
 SBL = Svenskt biografiskt lexikon.
 Schwab (Heinrich W.): Sangbarkeit, Popularität und Kunstlied. Studien zu Lied und Liedästhetik der mittleren Goethezeit 1770–1814. Regensburg 1965.
 Schück (Henrik) & Warburg (Karl): Illustrerad svensk litteraturhistoria. 2. omarb. uppl. Del I–IV:2. Stockholm 1911–16.
 Van Boer (Bertil): The works of Joseph Martin Kraus. I: STM 62:2 (1980), s. 5–22.
 Wiberg (Albert): Den svenska musikhandelns historia. Stockholm 1955.
 Åkerberg (Erik): Musiklivet inom Par Bricole 1779–1890. Stockholm 1910.

*

För värdefulla råd och upplysningar önskar jag tacka Olof Byström, Veslemöi Heintz och Bertil van Boer Jr. Forskningsarbetet har möjliggjorts genom stöd från Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

Anförd litteratur

Bellman (Carl Michael): Skrifter. Standardupplagan (SU), utg. av Bellmansällskapet. Del I–XIII. Stockholm 1921–1980.
 Beskow (Bernhard von): Levnadsminnen (ed. Böök). Stockholm 1928.
 Bungardt (Volker): J.M.Kraus, ein Meister des klassischen Klavierliedes. Regensburg 1973.
 Böök (Fredrik): Fem porträtt. Stockholm 1929.
 Dahlgren (F.A.): Förteckning öfver svenska skådespel uppförda på Stockholms theatrar 1737–1863. Stockholm 1866.
 Fehrman (Carl): Vin och flickor och Fredmans stråke. Bellman och visans vägar. Stockholm 1977.
 Französische Aufklärung. Bürgerliche Emanzipation. Literatur und Bewusstseinsbildung. Kollektivar-beit von Winfried Schröder, Helga Bergmann... Leipzig 1979.
 Friedländer (Max): Das deutsche Lied im 18. Jahrhundert. Bd I–II. Stuttgart & Berlin 1902.
 Grétry (André Ernest Modeste): Memoiren oder Essays über die Musik. Übers. Dorothea Gülke. Leipzig 1973. (Original utkom 1789–97).
 Hillbom (Gunnar): C.M. Vöschows manuskript. Detaljstudier kring en huvudlänk i Bellmansdiktens traditionskedja. Stockholm 1981.
 Jersild (Margareta): Skillingtryck. Studier i svensk folklig vissång före 1800. Stockholm 1975.
 Jonsson (Bengt R.): Svensk balladtradition. I. Stockholm 1967.
 Leux-Henschen (Irmgard): Joseph Martin Kraus in seinen Briefen. Stockholm 1978.
 Massengale (James): Systerligt förente. En studie i Bellmans musikalisk-poetiska teknik. Stockholm 1979.
 MMS = Monumenta Musicæ Sveciæ
 Mörner (C.-G. Stellan): Johan Wikmanson und die Brüder Silverstolpe. Stockholm 1952.
 Mörner (C.-G. Stellan): Bellman bland gustavianska tonsättare. I: Bellmansstudier. Sjuttonde sam-lingen. Stockholm 1976.
 Nisser (C.): Svensk instrumentalkomposition 1770–1830. Stockholm 1943.
 Nordenfelt-Åberg (Eva): Hinrich Philip Johnsen 1717–1779. Biografi och verkförteckning. Stockholm 1976. (Uppsats i musikvetenskap, Stockholms universitet.)
 Nordenfelt (Eva) & Eppstein (Hans): H. Ph. Johnsen. Stockholm 1982.
 Norlind (Tobias): Olof Åhlström och sällskapsvisan på Anna Maria Lenngrens tid. I: STM 8 (1926), s. 1–64.

Summary

Songs published by Olof Åhlström 1789–1810

(1) The publication of songs (i.e. songs with music) increased enormously in England, France and Germany during the second half of the 18th century. 109 collections of songs are known in Germany from the decades 1750–69, and 336 from the two following decades. In comparison, Swedish song publishing started very slowly. Only four collections being known from 1750–1788. But in 1789 Olof Åhlström started publishing a periodical with mixed musical content, *Musikaliskt Tidsfördrif* (Musical Pastime), and in 1793 a periodical devoted exclusively to songs, *Skaldestycken satte i musik* (Scaldic poetry set to music). Up to 1810 Åhlström published 678 songs in the two periodicals and four separate collections, of which the two song books by Bellman have been reedited many times up to the present. The essay deals with this body of songs, with the exclusion of the 147 Bellman songs. As Åhlström had a royal monopoly on printing music, this group of songs is rather representative of Swedish song production during those decades.

(2) An explanation of the sudden start of song publishing in 1789 is not easy to find. Before that date most songs were timbre-songs, i.e. set to known dance or song tunes, and often with satirical or burlesque texts, like those of Bellman. A new kind of songs, contrasting with these songs in a French vein, came to be known when *Kapellmeister* Joseph Martin Kraus returned in 1786 from four years on the Continent. It seems that Kraus inspired Åhlström and others to make songs in a new, pre-romantic, German-influenced style. They began to compose new music to chosen texts, instead of following the old procedure of writing new texts to old melodies.

(3) The songs can be grouped according to textual content. Some sing of Friendship (24 songs) but songs about Friendship and Bacchus in combination are more common (66 songs). Love is also often combined with Bacchus (46 songs), but still more often is the sole subject (78 songs).

(4) A surprisingly large number of songs are about the misery of life and the necessity of death (51 songs). Another group is about morals and the path of virtue (37 songs). Still another relates the joys of youth and springtime, sometimes adding that old age and bitterness is inevitable (36 songs). Some songs can be called pastorals in the classic sense, depicting love among countryside shepherds and shepherdesses (26 songs). Some are about modesty (22 songs) and some paint the beauty of nature (18 songs). Among the smaller song groups is one about children or a mother and child (16 songs), and one about the Fatherland, the King or the soldier's glory (15 songs).

(5) All 271 songs in *Skaldestycken* are strophic songs. In *Musikaliskt Tidsfördrif* there are also through-composed lieder and arias, among them some interesting "lyric monologues", mixing recitative and aria. The accompaniment is usually rather simple; preludes are rare whereas postludes are very common. The song line always dominates the structure.

The essay concludes with a list of songs. It contains 535 songs, 175 of them by Åhlström himself, 53 by Johan Fredrik Palm, 13 by Kraus, 9 by Carl Erik Gleisman and 9 by Thomas Byström. Many texts are by well-known Swedish authors like Anna Maria Lenngren, Johan Henrik Kellgren, Frans Mikael Franzén or Johan David Valerius.